

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

TÜRKİYE'DE TARIMA FİNANSMAN SAĞLAYAN KURULUŞLAR VE TARIMA KATKILARI

DUYGU TULGAR

NAMIK KEMAL ÜNİVERSİTESİ

FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

TARIM EKONOMİSİ ANA BİLİM DALI

Danışman: Yrd. Doç. Dr. Ertuğrul Recep ERBAY

2008

Jüri : Yrd. Doç. Dr. Ertuğrul Recep ERBAY

Yrd. Doç. Dr. Okan GAYTANCIOĞLU

Yrd. Doç. Dr. Murat DEVECİ

Araştırmanın amacı, Türkiye’de tarıma finansman sağlayan kuruluşların yapısal durumu ve üreticiye olan yeterliliğinin incelenmesidir. Türkiye’de tarım işletmelerinin sorunlarının büyük kısmını finansal sorunlar oluşturduğu için bu kesime hizmet veren kuruluşlarının yeterliliği ve hizmet anlayışları üreticiler ve Türkiye tarımı için çok önemlidir. Ekonomik yapıda süre gelen sorunlar ve aynı zamanda tarımsal işletmelerdeki yapısal sorunların devam etmesi sebebiyle, finans alanında yeterli gelişme sağlanamamıştır. Bu sorunların devam etmesi tarımsal kredi konusunda etkin organizasyonun oluşmasını da engellemiştir.

Tarım sektörünün önemli kredi kaynağı olan T. C. Ziraat Bankası’nın yeniden yapılandırılması ve günümüzde tarımın öneminin giderek artması özel sektör bankaları da tarıma yöneltmiştir. Tarıma yönelen özel sektör bankaları da tarıma yöneltmiştir. Tarıma yönelik kredi veren özel sektör bankaları da üreticiyi pek çok alanda değişen seçeneklerle kredi verir hale gelmiştir.

ANAHTAR KELİMELELER: Tarım, Finans, Kredi, Bankacılık.

Yıl: 2008 Sayfa:79

ABSTRACT
AGRICULTURAL FINANCIAL ORGANIZATIONS AND THEIR ADEQUACY OF
FARMING

Supervisor: Asst. Prof. Dr. E. Recep ERBAY

Aim of this research is that survey structural of organization which finance agricultere in Turkey and their adequacy for manufacturer. Because of the main promlem of agriculture sector consist of the financel problem, service mentalite and adequance of organisation which provide service to this sector is necesary for productor and agricultere in turkey. adeqated devolopment has not provided because continun problem in economic structure and at the same time sturactical problem in agricultere company have continued . Also, it has blocked to set up active organization about agricultural loan.

Nowadays, Privete sector banks destine to farming because of increasing importance to Agriculture and also they have been affected to reorganization T. C Ziraat bank which is the important source for agricultural loan. Private sector banks have became to give loan to producer with immensely area and it can be changeable options.

KEY WORDS: Agriculture, Finance, Credit, Banking.

Year 2008, Page: 79

1. GİRİŞ

Tarım, Türkiye Ekonomisi içerisinde önemli bir yere sahiptir. Ancak Türkiye’de tarım sektörüne yeteri kadar önem verilmediğini görüyoruz. Çünkü tarım sektöründen tarım dışı kesimlere aktarılan pay yıllar geçtikçe artmaktadır. Türkiye Cumhuriyet döneminden itibaren tarım kesimini harekete geçirerek kalkınma seviyesini yükseltmeye başlamıştır. Çünkü tarım kesimi öbür sektörlerin iç pazarı olarak işlev görür ve ek olarak onların temel gereksinimlerini karşılar. Bu nedenle tarımın ekonomik durumunun toplumsal etkileri çok ağırlıklıdır.

Türkiye’de tarım kesimini daha fazla harekete geçirebilmek ve üreticilerin mağdur duruma düşmemesi için tarımda destekleme politikaları uygulanmış ve bunun araçları ve mali kaynakları özetle belirlenmiştir. Ülkemizde tarım politikalarının uygulanmasının nedeni, üretim imkanları durumu göz önüne alınarak ürün fiyatlarını istikrar altında tutmak, üretici fiyatlarının çiftçilere tarımsal faaliyetlerini çekici kılacak seviyelere mümkün kılmak, iç tüketim, ihracat ve sanayi için devamlı ve yeterli şekilde ürün akışına imkan tanımak amaçlanmıştır.

Cumhuriyet döneminden günümüze gelen kadar tarımın yıllar itibariyle gelişimi incelendiği zaman, Osmanlı’dan devralınan tarım ekonomisinin Cumhuriyetin ilk yıllarında kalkınmayı teşvik edici bir araç olarak görüldüğü ve bu dönemde Atatürk’ün tarıma olan destekleri sayesinde tarım sektörünün sanayileşme katkısının fazla olacağını görebiliriz. Ancak bu dönemden sonra Türk Ekonomi politikalarında stratejik bir değişim yaşanmış, sanayileşme ön plana alınarak tarım kesimi ikinci sektör durumuna geçmiştir. Bunu izleyen dönemlerde de tarım sektörü beklenen sıçramayı gerçekleştirilememiş ve günümüzde de tarım önemini yitirmiştir. Türkiye’de tarım önceki dönemlerde kendi kendine yetebilirken bu özelliğini günümüzde kaybetmiştir ve uygulanan ekonomik politikalar çerçevesinde net ihracatçı duruma gelmiştir.

Tarım sektörünün Türkiye Ekonomisi’ne katkılarına geçmeden önce, bu sektörü tanımlayıp, sınırlarını çizmekte fayda vardır. Dar anlamda tarım; arazide ekim. Dikim, bakım ve yetiştirme yollarıyla bitki, hayvan ve hayvansal ürünler üretilmesi veya bunların üreticileri tarafından işlenip değerlendirilmesi faaliyetleridir.

Geniş anlamda tarım; bitkisel ve hayvansal ürünler üretiminin yanında, bu ürünlerin yetiştiricileri tarafından işlenmesi, ormancılık ve balıkçılık faaliyetleri, tarımsal ürünlerin yetiştiricileri tarafından taşınması ve saklanması, mağazalara devredilmeden üreticileri tarafından satılması ile tarım alet ve makinelerinin diğer tarım üreticilerinin üretimle ilgili faaliyetlerine bir bedel karşılığında kullandırılmasını da kapsamaktadır.

Böylece tanıma tarım dışı sayılması gereken üretici sektörler de görmektedir. Bu sebeple tanım bazı eleştirilere açıktır. Tarım ve tarımsal faaliyetler hakkında birbirinden az-çok farklı birçok tanım yapılmıştır. Bir tanıma göre “arazide yerleşmiş bulunan insanların bitki ve hayvan materyallerini kullanarak, doğal ya da genetik gelişme oluşumunu hızlandırarak ihtiyaç duyulan bitkisel ve hayvansal ürünleri elde etmek amacı ile giriştikleri çabaları ekonomik yönden tarım ve tarımsal faaliyettir.

Türkiye, sahip olduğu coğrafi ve iklim şartları itibariyle hemen bütün tarımsal ürünleri üretmeye elverişli bir ülkedir. Tarım sektöründe doğal kaynaklar kapsamına, tarımsal topraklar, toprağın kalitesi ve erozyonu, çayır ve meralar ile su kaynakları girmektedir.

Ülkenin tarımsal toprak varlığının, Genel Tarım Sayımı (GTS) verilerine göre yaklaşık %36’sı tarım alanı olarak kullanılmakta, çayır ve meralar ise %8’lik paya sahip bulunmaktadır.

Toplam işlenen olanlarda %68. 8’i tarla olarak kullanılıyor, nadasa bırakılan alanlar toplamın %17,3’üne ulaşıyor, meyveler %11,1 ve sebzeler de toplamın %2,8 dolayında bir toprak payına sahip bulunuyor.

Toprakların üçte biri kurak ve yarı kurak bölgelerdedir. Arazi genelde kireçli ve azot ve besleyici maddeler yönünden fakir, yorgun ve düşük verime sahiptir. Çayır ve meralar, üzerinde kendiliğinden ot yetişen ve hayvan otlatılarak veya otları biçilerek yararlanılan tarım arazileridir. Türkiye topraklarının 8. 5 milyon hektarlık kısmı, teknik ve ekonomik olarak sulamaya uygundur.

Türkiye’de tarım sektöründe faaliyet gösteren işletmelerin büyük bölümü küçük ve orta

büyükteki işletmelerden oluşmaktadır. Tarımsal üretim dağınık, yaygın ve çoğunlukla küçük işletmeler tarafından üretilmekte, bu ürünlerin tüketimi şehirlerde ve daha ziyade toplu halde cereyan etmektedir.

Tarım işletmelerinin kullandıkları toprağın göreceli büyüklüğü, toprağın kendi nitelikleri, doğal yapısı ve iklim koşulları veri alınır, ekonomik olarak önemli bir üretim ve gelir göstergesidir. Tarım işletmelerinin sınırlandırılmasında esas itibarıyla tarım işletmelerinin hasılatları, tarım işletmelerinin arazi genişliği, tarım işletmelerinde çalışan işçi sayısı ve tarım işletmelerinin sahip olduğu hayvan adedi göz önünde bulundurulmaktadır. Bunlardan en yaygın olarak kullanılan ise arazi genişliğidir.

Türkiye’de tarım arazilerinin parça sayısının artması ve ortalama büyüklüklerin küçülmesi, rasyonel girdi kullanımı ve makineleşmeyi önleyerek verim artışına engel olmaktadır. Bu işletmelerde sermaye yetersiz, tarımsal seviyesi düşük, piyasa ilişkileri zayıf ve gizli işsiz fazladır. Yakın bir gelecekte tarım kesiminin varlığını sürdürebilmesi için yapısal bir değişikliğin gerçekleşmesi, işletme alanlarının büyümesi ve modern tekniklere geçilmesi gerekmektedir.

Tarımsal nüfusu, iktisaden faal nüfus içinde tarım işletmelerinde çalışan nüfus olarak tanımlayabiliriz. Türkiye’de iktisaden faal nüfusun büyük bir bölümü tarım kesiminde bulunmaktadır. Yine istihdam edilen nüfusun büyük bir kesimi de bu sektörde istihdam edilmektedir.

Türkiye’de özellikle planlı dönemle birlikte ekonomik tarım sektörünün payı giderek azalırken, tarımda çalışanların miktarı, mutlak sayı olarak artmıştır. 1999 yılı sonunda Türkiye’nin toplam nüfusunun 65 milyonunun üzerinde olduğu tahmin edilmektedir. Bu nüfusun yaklaşık %65’i şehirde %35’i ise köylerde yaşamaktadır.

Türkiye tarımındaki işgücü verimliliği, sanayileşmiş ülkelere göre dört ile on kat daha azdır. Bu sebeple Türkiye’de, tarım sektöründe işgücü verimliliğini artırıcı ve tarımsal nüfusun şehirlere göçünü önleyici acil tedbirleri vakit geçirmeden yürürlüğe kaymak gerekir. Tarımsal işgücünün göreceli olarak az kaldığı mevsimler atıl kalan işgücü köy ile ilgili diğer

yatırım ve hizmetlerde istihdam edilebilir. Bu durum tarımsal alanlara yönelik gelişme koşullarına ivme kazandıracak gibi istihdam alanlarını da arttıracaktır.

Türkiye, gerek coğrafi ve gerekse iklim şartları yönünden tarım ürünleri üretmeye uygun bir ülke olduğu için, tarımsal üretimde ve özellikle gıda maddeleri üretiminde dünya üzerinde kendi kendine yetebilen az sayıda ülkeden biridir. Sektördeki üretim artışı, özellikle planlı dönemle birlikte hızlanmıştır. Tarımsal üretimin yaklaşık beşte üçü yada %60'lık bölümü bitkisel üretimden, %30'luk bölümü hayvancılık bölümünden oluşuyor. Orman ürünleri toplam tarımsal üretimin %7-8 dolayında bir bölümünü, geri kalan %1-2'lik kısmı ise su ürünlerinden oluşuyor.

Tarımsal katma değer artış oranı 1980-1989 döneminde yıllık ortalama %0.66'dır. Bir ölçüde artış göstermekle birlikte, tarımsal ürün katma değeri 1990 sonrasında da yalnızca yıllık ortalama %1.64 artmıştır. Burada bir noktanın daha vurgulanması gerekiyor. 1980 sonrasında tarım sektörünün yıllık büyüme oranı önceki yıllarla kıyaslanmayacak ölçüde dalgalı bir eğilim göstermiştir; örneğin 1988'de artı %7.8 onu izleyen 1989'da bu kez eksi %7.6 oranında bir büyüme hızı söz konusudur; bunun gibi 1996'da artı %4.4, 1997'de eksi %2.8 büyüme hızı izliyor.

- ❖ Buğday, arpa, çavdar, yulaf, kaplıca, mısır, darı, pirinç, kuşyemi, mahlut.
- ❖ Bakla, bezelye, nohut, fasulye, mercimek, börülce, fiğ, burçak, diğer.
- ❖ Tütün, şeker pancarı, kenevir lifi, afyon sakızı, anason, pamuk, keten lifi, diğer.
- ❖ Çiğit, ayçiçeği, susam, haşhaş, keten tohumu, yerfıstığı, soya, aspir, kolza.
- ❖ Kuru sarımsak, kuru soğan, patates, hayvan pancarı.

Tarım üretiminde verimlilik konusuna gelindiğinde ise, belirleyici etken işletmenin büyüklüğüdür. Ancak tarım işletmelerinin genelde büyük bir bölümü %50 karın altında bir düzeyde üretimlerini gerçekleştirmektedirler. Bu da özellikle makine kullanımından etkinliği azaltmaktadır.

Tarım kesiminde etkinlik üzerine yapılan bir araştırma, bu kesimin 1981 yılına dek "teknik etkinlik" açısından olumlu bir çizgi izlediğini, daha sonra dış satıma dayalı büyüme politikasının uygulandığı yıllarda "etkisizliğin arttığı" saptanmaktadır. Aynı araştırmada

tarımdaki etkinlik düşüşlerinin rastlantısal olmadığı, 1980 sonrasında uygulanan ekonomi politikalarının tarıma uygulanan “girdi-çıktı desteklemelerinde” anlık düşüşler yaşandığı ve sektörün “net olarak vergilendirilmeye” başladığı vurgulanıyor.

Tarımsal üretimi diğer sektörlerdeki üretimden ayıran başlıca özellikler aşağıda kısaca verilmiştir;

İnsanlar hangi cins ve tür tarımsal üretimi nerede, ne zaman, ne miktarda ve nasıl yapacağını belirlerken serbest seçim yapma imkanına sahip değildirler. Bu seçimi yaparken doğal kaynaklar ve iklim şartları yetiştirilen ürün kalitesi üzerinde doğrudan etkili olurlar.

Mevsimler bağlı iklim şartlarının etkisi nedeniyle, tarımsal üretimde mevsim değişimlerine göre kesikli bir seyir izler. Ekim, dikim, hasat v. b faaliyetlerdeki iş organizasyonu ve işlerin sıralanması mevsimlere göre düzenlenir.

Tarımsal üretimin mevsimsel özellik ve bağıllık arz etmesi, üretimin hacmini ve üretimin sürekliliğini etkilediğinden, ürünlerin piyasaya sürümünü de zaman yönünden etkiler. Bu nedenle sürüm dalgalanmalarını önlemek için ürünlerin stoklanması zorunlu olur.

Tarım makinelerinin kullanımı hem üretim mevsimine, hem de arazi şartlarına, işletme büyüklüğüne bağlı olarak değişir. Bu nedenle tarımda yaygın makine kullanımı için elverişli şartlar her zaman mevcut değildir. Sermaye mallarının kış aylarında atıl kalmaları, ciddi bir maliyet sorunudur.

Plantaj işletmeleri bir yana bırakılacak olursa, doğa ve piyasa şartlarına bağıllık nedeni ile tarım işletmeciliğinde genellikle çeşitli ürünlerin bir arada yetiştirilmesi gerekli olur.

Tarımsal üretimde azalan verimler kanunu daha çabuk ve daha yaygın bir şekilde işler. Tarımsal üretimde faktörlerin mobilitesi zayıftır. Bu zayıflık hem mekan hem de sektörler itibariyle geçerlidir.

Tarımsal üretimde risk ve belirsizlikler, diğer sektörlerin faaliyet risk ve belirsizliklerine oranla daha büyüktür. Tarımsal üretim, konjonktürel kriz dönemlerinde

sanayi ve hizmetler sektörleri kadar derinden etkilenmez. Tarımsal üretimin doğal şartlara bağımlılığını ve bu bağımlılığın da temelde bazı önemli sonuçlar ortaya çıkardığını göstermektedir.

Bu sonuçlardan birincisi tarımda azalan verim kanunun geçerliliğidir. İkincisi, tarımda üreticinin kontrol edemediği bazı dış faktörlerin üretim fonksiyonunu etkilemesidir.

Üçüncüsü, tarımsal üretimde fiyat ve gelirlerin istikrarsızlığına neden olan örümcek ağı teoreminin geçerli olmasıdır.

2. MATERYAL VE METOT

2. 1. MATERYAL

Araştırma materyali daha çok literatüre dayalı verilerden toplanmıştır. Araştırmanın makro verilere dayalı bir araştırma olmasından dolayı daha çok ikincil kaynaklardan elde edilen bilgilerle çalışılmıştır. Bundan dolayı kapsamlı bir literatür taraması yapılarak çalışmaya materyal toplanmıştır. Toplanan veriler başta internet siteleri ve konu ile ilgili çeşitli belgelere dayanmaktadır.

Örneğin Tarım kesimine yönelik finansal ürünler ve yapılarını açıklayan bilgiler daha çok web sayfalarından temin edilmiştir. Bunların dışında konu ile ilgili yayımlanmış birçok yayına ulaşılarak bu çalışmalardan ve bu çalışmaların sonuçlarından yararlanılmıştır.

2. 2. METOT

Bu çalışmada daha çok tarıma finansman sağlayan kuruluşların yapıları üzerinde durulmuştur. Bu bilgiler bünyesinde bir çok istatistiği içeren web sitelerinden elde edilmiştir. Tarıma finansman sağlayan kredi kuruluşlarının yapıları ilgili web sitelerinden ve konu ilgili kredi veren bankaların portföy danışmanlarından elde edilmiştir. Kredilerin yapıları ve veriliş şekilleri incelenerek yeterlilik düzeyleri karşılaştırılmıştır. Tüm bu çalışmada kredi kavramını ‘bir bankanın yapacağı araştırma sonucunda, yasalar, politikalar ve kendi kaynaklarını da göz önünde bulundurarak, gerçek ve tüzel kişilere, teminatl ve teminatsız olarak para, kefalet ve teminat vermesi şeklinde tanıdığı limit’ şeklinde tanıdıktan sonra, unsurları zaman, risk, güven, gelir fonksiyon ve türleri incelenmiştir.

Yapılan tüm bu değerlendirme ve yorumlardan sonra Türkiye’ de üreticilerin (çiftçilerin) kullanabileceği ürünler ve karşılaştırılmaları ayrıntılı şekilde yapılmıştır.

3. TARIMSAL ÜRETİM

3. 1. TARIMSAL ÜRETİMİN ÖZELLİKLERİ

Tarımsal üretimin sektörünün özellikleri aşağıdaki gibi sıralanmıştır:

- 3. 1. 1-Tarımda iş ve aile yaşantısı bir bütündür.
- 3. 1. 2-Tarımsal üretim doğal koşullara bağlıdır.
- 3. 1. 3-Tarımsal üretimin risk ve belirsizlikleri çoktur.
- 3. 1. 4-Tarım kesimi belirli ölçüde kendine yeterlidir.
- 3. 1. 5-Tarımsal üretim birimleri genelde küçük aile işletmeleridir.
- 3. 1. 6-Tarımsal üretim kesikli ve mevsimseldir.
- 3. 1. 7-Tarım ürünlerinde talep ve arzın fiyat esneklikleri düşüktür.
- 3. 1. 8-Tarımsal üretimin ve piyasanın kontrolü sınırlıdır.
- 3. 1. 9-Tarım kesiminde eğitim ve gelir düzeyi düşüktür.

3. 1. 1 Tarımda İş ve Aile Yaşantısının Bütünlüğü

Tarım, iş ve aile yaşantısını bütünleştiren tek sektör, bir yaşam biçimidir. Günümüzde diğer sektörlerde bu tür bütünleşme ender görülür. Çiftçi ve ailesinin oturduğu konut yalnız bir aile yuvası değil, aynı zamanda işletmenin yönetim merkezidir. Çiftçi bireyleri de üretimden bağımsız düşünülmez. Aile bireyleri çiftçiye işletme faaliyetlerinde yardımcı olurlar. İşletme geliri, ailenin ve çiftçinin ihtiyaçlarını karşılamak için kullanılırken, bir ayırım yapılamaz. Bazı araç ve gereçler hem evde hem de üretimde kullanılır. Isıtma, aydınlatma ve temizlik için yapılan masrafların ev ve işletme arasında bölünmesi olanaksızdır. Bütün bunlar tarımla uğraşmanın sadece bir iş değil, aynı zamanda bir yaşam biçimi olduğunu göstermektedir.

Günümüzde tarım dışı sektörlerdeki işletmelerde genelde yönetici ile işletme sahibi birbirinden ayrı kişilerdir. Ortaklar yatırdıkları sermaye oranında işletmeye sahip olurlar. Ancak işletmenin günlük işleri sorumlu yöneticilerce yürütülür. Bununla birlikte büyük çiftliklerde de benzer şekilde yönetici ile işletme sahibi farklı olabilmektedir.

3. 1. 2 Üretimin Doğal Koşullara Bağlılığı

İklim, toprak gibi ekolojik koşullar yetiştirilecek ürünün seçiminde önemli rol oynayan etmenlerdir. Örneğin çay üretimi için havanın bulutlu, yağışın bol ve yıl içinde düşmesi gerekir.

Turunçgillerin üretildiği bölgelerde kışın sıcaklığın 0 derecenin altına inmemesi gerekir. Muz üretiminde 0 derece bile zararlıdır. Patates ile çavdar hafif kumlu topraklarda yetiştirildiği zaman verimleri yüksek olur. Tiftik keçisi yetiştiriciliğinde kurak bölgeler tercih edilir. Örnekler açıklandığı gibi, her ürünün rasyonel bir şekilde üretimi için gerekli olan bir takım koşullar vardır. Buğday, arpa ve bir kısım mera bitkilerinin daha geniş bir alana yayılması, bunların iklim ve toprak isteklerinin tropik ve subtropik bitkilerden daha az olduğunu gösterir. Buğday dünyanın pek çok yerinde, Kanada, İsveç, Norveç gibi ülkelerde üretilebilirken, turunçgillerin üretildiği bölgeler oldukça sınırlıdır. Türkiye’de turunçgillerin üretimi ekonomik olarak ancak Akdeniz ve Ege Sahil ovalarında yapılabilmektedir.

Değişik iklim ve toprak koşullarında yetiştirilen aynı ürünün verimi ve kalitesi de değişik olur. Örneğin, Malatya’da yetiştirilen kayısı ile Aydın’da yetiştirilen incir başka bölgelerde yetiştirilenlerden çok daha kalitelidir.

Aynı toprakta aynı ürünün sürekli yetiştirilmesi, toprakta belirli bitki besin maddelerinin azalmasına ve o ürüne zarar veren zararlı böcekler ve hastalıkların çoğalmasına neden olacağından doğru değildir. Buğday, pamuk gibi ürünler iki üç yıl üst üste ekilebilirse de, verimde düşme görülebilir. Öte yandan, şeker pancarı aynı toprakta en az 2 yıl aradan sonra yetiştirilebilir. Bu nedenle, bitkileri ekim nöbetine sokmak, yıllık yağışın çok yetersiz olduğu bölgelerde toprağı bir yıl nadasa bırakarak hem dinlendirmek ve hem de toprakta bitkisel üretim için gerekli olan yağışı biriktirmek gerekir.

3. 1. 3 Risk ve Belirsizliklerin Çokluğu

Tarımsal üretimin doğal koşullara bağımlı olması, iklim ve toprak faktörleri başta olmak üzere tarımsal üretimi etkileyen risk ve belirsizliklerin de nedenidir. Risk, normal koşullarda üretimde meydana gelebilecek kayıp veya zarardır. Riskin meydana gelme olasılığı istatistik

metotlarla ve belirli bir olasılıkla tahmin edilebildiğinden, risk objektif bir olaydır. Sözelimi, kırılmadan ileri gelen yumurta kayıpları, yumurta tavukçuluğunda karşılaşılan ve yaklaşık olarak tahmin edilebilen bir risktir. Tarımsal faaliyetlerde insanların karşılaştıkları başlıca riskler; ölüm, yaşlılık, hastalık, kaza, işsizlik ve üçüncü şahısların neden olduğu hasarlardır.

Belirsizlik ise, gelecekte meydana gelme olasılığı istatistiksel yöntemlerle önceden tahmin edilemeyen subjektif bir olaydır. Bu nedenle belirsizliği önceden tahmin etmek olanaksızdır. Tarımsal üretimde belirsizliğe neden olan başlıca olaylar; kuraklık, sel, don, yangın, hastalık ve zararlı böceklerdir. Sanayi, ticaret gibi tarım dışı sektörler iklim koşullarından pek etkilenmezler. Ayrıca tarım dışı sektörlerin karşılaştığı belirsizlikler sigorta ile karşılanabilir.

Tarımsal üretimde karşılaşılan bütün risk ve belirsizlikleri sigorta ettirmek maliyet yüksekliği açısından güçtür. Gelişmiş ülkelerde bile bütün tehlikelere karşı sigorta ender uygulanır.

Çiftçiler risk ve belirsizliklere karşı korunmak için, üretimde farklılaştırmaya giderler. Farklılaşma ürün kayıplarını azaltmaz. Ancak, bir üretim faaliyetinde ortaya çıkan kayıplar, diğer faaliyetlerdeki kazanç ile dengeleneceğinden gelirin büyük ölçüde düşmesi önlenemez.

Ürün kayıplarını azaltmak için teknolojik gelişmelerden yararlanmak bir başka yoldur. Örneğin erkek ve geç donlar arasında rahatlıkla yetiştirilebilecek yeni çeşitler, kuraklığa ve hastalıklara dayanıklı bitkiler, çiftçilerin zararlarını en düşük düzeye indirebilir. Çiftçilerin iklim koşullarını yakından izleyerek, kuraklık, don, sel, dolu gibi tehlikelerden bir ölçüde kurtulabilirler. Bütün bu önlemlere karşın, tarımda her zaman risk ve belirsizlik sonucu kayıplar söz konusudur.

3. 1. 4 Tarımda Kendine Yeterlilik

Tarım kesiminde bazı işletmeler bir kısım ürünlerini pazara arz etmeyip, işletme içerisinde tüketirler. Zamanımızda işletmelerin üretim hacminin artması ve uzmanlaşmadan ötürü işletme düzeyinde kendine yeterlilik düzeyi azalmıştır.

Gübre, karma yem ve ilaç tüketiminin artması, tarımda makine kullanımının yaygınlaşması, taşıma ve haberleşme olanaklarının iyileşmesi tarım sektörünü diğer sektörlerle daha bağımlı hale getirmiştir. Bu gelişmeler, tarım işletmelerinin gelirlerinden tarım dışı sektörlerle daha fazla kaynak artırılmasını zorunlu hale getirmiştir. Çiftçiler, satın aldıkları mal ve hizmetler için düzenli ödeme yapabilmek ve gelirlerini artırabilmek için işletmelerini daha etkin bir biçimde yönetme ihtiyacını duymuşlardır. Kısaca, tarım sektörü geçimlik üretimden ticari üretime doğru bir gelişme sürecine girmiştir.

Bu gelişmeler, işletmelerde kendine yeterliliğin tümüyle ortadan kalktığını göstermez. Eskiye göre çiftçiler daha fazla miktarda tohum, gübre ve karma yem satın almaktadırlar. Ancak, yine de tohum ve yemin bir bölümü işletmede üretilmekte, un, bulgur, meyve, sebze, yumurta, süt gibi gıda maddeleri belirli ölçüde işletmedeki üretimden karşılanmaktadır. Küçük işletmelerde üretilen tarım ürünlerinin daha büyük bir bölümü işletme içerisinde tüketildiğinden kendine yeterlilik derecesi belirli üretim faaliyetleri konusunda uzmanlaşmış işletmelere göre daha fazladır.

3. 1. 5 Tarımda Üretim Birimlerinin Küçük Olması

Tarım kesimi, genelde küçük ölçekli aile işletmelerinden oluşur. Tarımsal üretim birimlerinin büyüklüğü toprak, hayvan, sermaye, işgücü varlığı veya gelir gibi kriterlerle ölçülür. Bu ölçülerden en uygunu tarımsal gelir olmakla birlikte, bunun büyüklük ölçüsü olarak kullanılabilmesi için işletmelerin gelir ve giderlerinin bilinmesi gerekir. Öte yandan, Türkiye'deki işletmelerin büyük çoğunluğunda muhasebe kayıtları tutulmamakta, defter tutan büyük çiftçilerin kayıtları ise istatistiklere konu olmamaktadır. Bu nedenle hayvancılığa ağırlık veren işletmelerde ise toprak varlığının işletme büyüklük ölçüsü olarak almak bugün için en doğrusudur.

3. 1. 6 Üretimin Kesikliği ve İşbölümünün Güçlüğü

Tarımda üretimi sınırlayan iki temel faktör vardır. Birincisi faktör üretime ayrılan alandır. İkinci faktör ise tarımda sürekli üretimin olanaksızlığıdır. Ayrıca sermaye ve emek yoğun üretimle, tarımsal üretimin mevsimsel özelliği değiştiremez. Tarımsal üretimi artırmak için, ya üretim alanı ya da birim alandan alınan alın ürün miktarını çoğaltmak gerekir. Bu

nedenle, tarım sektöründe bir üretim faktörü olarak toprağın önemi büyüktür. Tarım dışı sektörde ise toprak göreceli olarak daha az önemlidir.

Tarım dışı büyük ölçekli üretim için üretimin kesiksiz olması ve genellikle tek ürün üretilmesi gerekir. Öte yandan, çiftçi risk ve belirsizlikleri yayabilmek için tek ürün yerine birden çok ürün yetiştirmek yani belirli ölçüde farklılaşmak ister. Oysa, farklılaşma çiftçinin özel tarım makinelerini kullanması ve işbölümünü güçleştirir. Örneğin, çiftçi belirli bir işi yapan tek bir makine yerine, birkaç işi yapabilen çok amaçlı makineleri tercih eder. Ayrıca tercih tarım işçisi içinde geçerlidir.

Kısaca, tarım kesiminde üretim birimlerinin genelde küçük olması, tarımda kesiksiz üretimin olanaksız olduğunu ve işbölümünün zorluğunu gösterir. Diğer yandan, büyük çiftçilerde işbölümü, işin çeşidine bağlı olarak belirli derecede uygulanabilmektedir.

3. 1. 7 Tarımda Talep ve Arz Esnekliklerinin Düşüklüğü

Tarım ürünlerinin büyük bölümü yaşam için gerekli gıda maddeleri olduğundan, bu ürünlerin fiyatları değiştiğinde tüketicilerin alımlarında önemli değişiklikler olmaz. Şüphesiz fiyatlar düşünce tüketiciler alımlarını bir ölçüde artırırlar. Ancak bu artış oranı, fiyatlardaki düşüş oranından çok daha düşük olduğundan, çiftçilerin eline ürün satışından daha az para geçer.

Talep edilen ürün miktarındaki değişiklik oranının ürün fiyatındaki değişiklik oranına bölünmesi ile bulunan katsayı, talep esnekliği olarak tanımlanır. Katsayı 1'den küçükse, talep esnek değildir veya esnekliği küçüktür.

Tarım ürünlerinin çoğunun talep esnekliği 1'den küçük olduğundan, arza bağlı olarak ürün fiyatları şiddetli dalgalanmalar gösterir. Örneğin soğan arzı normal tüketim düzeyini aşarsa, tüketiciler soğan alımlarında önemli bir artış yapamayacaklarından, soğan fiyatları normal düzeyin çok altına düşer. Öte yandan, soğan arzı normalin altına düştüğünde, soğan fiyatları normal düzeyin çok üstüne çıkar.

Tarım ürünlerinin arzı da kısa dönemde esnek olmadığından, çiftçiler ürün fiyatlarındaki değişikliklere gecikmeli tepkide bulunurlar. Bunun dışında çiftçiler ürün fiyatlarındaki mutlak değişikliklerden çok, nispi fiyat değişiklikleriyle ilgilenirler. Bütün ürünlerin fiyatları artıyorsa, çiftçiler üretimi artırmayabilir. Ancak, bazı ürünlerin fiyatları diğerlerinden daha fazla yükseliyorsa ve çiftçinin bu ürünleri yetiştirmeye karşı bir eğilimi varsa, fiyatı yüksek olan ürünlerin üretimi artarken, diğerlerinin üretim miktarı azalır.

Üretim yalnız fiyatlara bağlı değildir. Risk ve belirsizlikler konusunda açıklandığı gibi, iklim ve toprak koşulları da üretimi önemli ölçüde etkiler.

3. 1. 8 Üretim ve Piyasa Kontrolünün Sınırlı Oluşu

Bir çiftçinin başarılı biçimde yönetilmesi, üretimin kontrol edilmesine bağlıdır. Planlanandan çok ya da az üretim işletmenin karlılığını olumsuz etkilediğinden, üretimin tüketici talebine göre düzenlenmesi gerekir. Bunun için gelecekteki fiyatlar ve maliyetler tahmin edilir. Tahminlere göre karlı olacağı düşünülen ürünler seçilir ve üretim miktarı saptanır. Tarım dışı sektörlerdeki bu uygulamaya karşılık, tarımda durum değişiktir.

Çiftçiler ürün fiyatlarına karşı ancak ekim veya dikim zamanında tepkide bulunabilirler. Ekim zamanı bir ürünün fiyatı yüksekse, çiftçi bu ürüne ayırdığı alanı genişletebilir. Tersine, ekim zamanı fiyatı düşük olan ürüne çiftçi bir önceki üretim dönemine göre daha az alan ayırır.

Piyasaya fazla miktarda ürün geldiğinde, Fiyatlarda düşme eğilimi görülür. Çiftçilerin fiyatlara tepkide gecikmelerinden ötürü ürün fiyatlarının dalgalandığını ve bunun için tarımsal ürünlerde piyasayı düzenlemenin güç olduğunu gösterir.

Bütün bu gerçeklere karşı, çiftçiler yinede piyasada geçerli olan fiyatlara göre üretimlerini düzenlerler. Ama arzın talebe gecikmeli olarak karşılık vermesi ve üretimin hava koşullarının etkisi altında olması, üretimin ve buna bağlı olarak piyasanın kontrolünü güçleştirir. Çünkü çiftçiler üretim planlarını normal hava koşullarına göre yaparlar. Hava koşullarının elverişli geçmesi, üretimin planlanandan çok olmasına, tersi ise az olmasına neden olur.

Sanayi işletmeleri çeşitli yollarla tekelleşmeye giderek üretim ve piyasayı kontrol edebilirler. Ama çiftçiler üretimi kontrol etmek amacıyla bu şekilde bir araya gelerek tekelleşemezler. Çiftçiler genelde ürünlerini etkin biçimde pazarlamak amacıyla tarım kooperatifleri kurarlar.

Pazarlama kooperatifleri kar ettiğinde, bu karın önemli bir kısmı risturn adı altında çiftçilere döner. Böyle bir kooperatif yönetimi, ortaklarının üretimini kontrol etmek yoluna nadiren başvurur. Belki kooperatif yönetimi, pazarlama hizmetlerini etkinleştirmek amacıyla ortaklarına üretimi kontrol altında tutmak için bazı önerilerde bulunabilir. Bununla birlikte, üretim kararı çiftçiler tarafından bağımsız olarak verilir.

Bazı koşullarda devlet üretimi kontrol için destekleme alımları, girdi politikası gibi araçlar kullanır. Bu tür politikalar dahi, bütün yurt düzeyine yayılmış binlerce işletmenin üretimle ilgili kararlarını istenildiği ölçüde etkilemeyebilir. Tarım sektöründe üretimin tüketime göre planlanmasının ve gerçekleştirilmesinin güç olması, tarım ürünleri piyasasının düzenlenmesini de güçleştirir.

3. 1. 9 Eğitim ve Gelir Düzeyinin Düşüklüğü

Tarımda başarıyı etkileyen faktörler, 50 yıl öncesine göre bugün çok değişmiştir. Eskiden tarım basit bir üretim biçimi gözüyle bakıldığından çiftçinin güçlü kuvvetli olması başarı için yeterli kabul ediliyordu.

Tarımda makine kullanımının yaygınlaşması, el emeğine dayanan güç işlerin büyük bölümüne gerek bırakmamıştı. Çiftçi günümüzde daha çok pazar için üretim yaptığından, pazar talebini dikkate almak ve buna göre üretim yapmak zorundadır. Bu nedenle zamanımızda çiftçilere eğitim düzeylerinin yüksek olması işletme başarısını artırır. Bununla birlikte, hemen her ülkede tarım kesiminde yaşayanların eğitim ve gelir düzeyleri tarım dışı kesimlere göre daha düşüktür.

Zamanımızda özellikle gelişmiş ülkelerdeki çiftçiler en azından orta öğretim düzeyinde tarım eğitimi görmektedirler. Bu okullarda çiftçilere teknik tarım dersleri yanında, çiftçilik yönetimi ve muhasebesi, pazarlama, kooperatifçilik gibi ekonomi ve işletme ağırlıklı dersler de okutulmaktadır. Ülkemizde tarım kesiminde yaşayan ve tarımla uğraşan nüfusun

çokluğuna karşın, kırsal kesimin henüz yeterince eğitilemediği ve çiftçilerimizin çoğunun ancak ilkokul mezunu olduğu bilinen bir gerçektir.

Tarımın geliştirilmesi, kurumsal reformlara, çiftçi örgütlenmesine ve çiftçi eğitimine bağlıdır. Eğitim düzeyinin yükseltilmesi toprak reformu, kooperatifleşme ve teknolojik yenilikler gibi tarımsal kalkınma araçlarının uygulanmasını da kolaylaştırır.

3. 2. TARIMDA KREDİ İHTİYACINI DOĞURAN NEDENLER

3. 2. 1. Küçük Aile İşletmelerinde Tasarrufun Zorluğu

Bir işletmenin kredi almadan finanse edilmesi, gelirin tüketilmeyen kısmının bir sonraki üretim dönemine sermaye olarak aktarılmasıyla mümkün olur. Ancak ülkemizde işletmelerin çoğu küçük işletmeler olduğundan kendi geçimlerini ancak karşılamakta ve tasarruf yapamamaktadır. Tasarruf edilen miktarlar ise genellikle başka yatırımlara dönüştürülmekte ve bunun sonucunda işletmeler döner sermaye ihtiyaçlarını çoğunlukla kredi alarak karşılamaktadır.

3. 2. 2. Sermayenin Yavaş Devri

Tarımsal üretimin mevsimsel ve kesikli olması, üretim döneminin uzun olması sermayenin devir hızını yavaşlatmakta, bunun sonucunda işletmelerde nakit sıkıntısı doğmaktadır.

3. 2. 3. Değişen Pazar İstekleri ve Teknolojik Değişimler

Teknolojik yenilikler tarım ürünlerinin pazara hazırlanması ve sunulmasında kullanılan yöntemlerin değişmesine ve Pazar isteklerinde değişimlere yol açmaktadır. Bunlar da üreticiler için ilave harcamalar gerektirmektedir.

3. 2. 4. Tarım Ürünleri Fiyatlarındaki Dalgalanmalar

Tarım ürünlerinin çoğunda talebin fiyat ve arz esnekliklerinin düşük olması, üretimdeki artışa bağlı olarak arzın yükselmesi sonucu fiyatların düşmesine yol açmakta ve bu durum da üreticileri kredi kullanmaya yöneltmektedir.

3. 2. 5. Risk ve Belirsizliklerin Çokluğu

Tarımın doğal şartlardan etkilenmesi, hastalık ve böceklerden zarar görme riskinin ve tarımda sigortanın gelişmemiş olması, işletmecilerin krediye olan ihtiyacını artırmaktadır.¹

---

¹ İnan. İ. H. 2006 Tarım Ekonomisi Ve İşletmeciliği

4. TARIMSAL KREDİLENDİRME SÜRECİ

4. 1. Kredilendirme Prensipleri

Bankanın kredi kararına temel olan bazı faktörler vardır ki bunlara kredilendirme prensipleri denilmektedir. Kredilendirmede bu prensiplerin kullanılmasının amacı en iyi müşterileri seçerek en iyi kararı vermektir, kredi zararını minimum kılmak değildir. Bu noktada sağlanacak kâr ve katlanılan risk göz önünde bulundurulur. Bireysel müşteriler ve firma müşterileri için uygulanacak prensipler değişebilmekle birlikte her ikisi için de geçerli olacak bazı prensipler vardır ki bankalar bu prensiplere uymaya özen gösterirler. Aşağıda sıralanan beş prensipten sadece birine güvenmek gerçekçi sonuçlar vermeyecek ve bankayı kötü sonuçlara sürükleyebilecektir. Bunun için hepsine gerekli özen gösterilmeli ve değerlendirmeyi yapacak uzman kişiler görevlendirilmeli.

Bahsedilen beş prensibi şu şekilde sıralayabiliriz:

- ❖ Kapasite
- ❖ Kapital
- ❖ Karakter
- ❖ Koşullar
- ❖ Teminat

4. 1. 1. Kapasite

Borçlunun krediyi geri ödeme gücü olarak tanımlanabilir. Özellikle uzun vadeli kredilerde müşterinin anapara ve faiz ödeme potansiyeli çok önemlidir. Kısa vadeli kredilerde likidite yoğunluğu önem kazanmaktadır ve burada proforma ve oran analizlerinden yararlanılabilir. Uzun vadeli kredilerde ise net gelirin satışlara ve satışların toplam varlıklara oranı ile ilgili göstergeler kullanılabilir.

4. 1. 2. Sermaye

Kapital (sermaye), finansal yönden değeri ifade eden bir kavramdır. Finansal analizde

bize müşterinin sermayesinin alacaklarına karşılık yeterli güvence sağlayıp sağlayamayacağına bakılır ve bu, banka için çok önemlidir.

4. 1. 3. Karakter

Karakter, müşterinin ödeme alışkanlıklarını, itibarını ve ödeme ahlâkını gösterir. Bankacılar önce karaktere bakarlar ve olumlu fikir edinirlerse diğer unsurlara da bakarlar. Karaktere bakılırken müşterinin daha önceki borçlarını zamanında ödeyip ödemediğine bakılır ve eğer zamanında ödemişse, bu borcunu da zamanında ödeme olasılığının yüksek olduğu düşünülür.

4. 1. 4. Koşullar

Kredilendirme sırasında dikkate alınması gereken bu unsur müşterilerin dışında gelişir ve satışların düşüşü gibi beklenmedik etkileri olabilir. Bu sebeple ekonomik koşullar kredi analistleri tarafından çok iyi incelenmeli ve olumsuz durumları işaret eden tüm uyarılar dikkate alınmalıdır.

4. 1. 5. Teminat

Kredinin riskini belirleyen ve riski azaltan önemli unsurlardan biri olan teminatın analizi varlıkların niteliğine ve teminat olarak sunulan varlıklara dayanır. Kredinin geri ödenmemesi durumunda bankanın toplam alacağı konusunda genellikle ipotek kullanılmaktadır. İpoteğe konu olan mallar firmanın ya da firma sahip ya da yöneticilerinin olabilir ancak firma başarısından doğrudan etkilenebilecek malları seçmek dezavantaj yaratacağından firma faaliyetleri ile ilgisi olmayan varlıkları teminat kapsamına almak yararlı olacaktır.

4. 2. Kredilendirme Sürecinin Aşamaları

Bu süreç kredi başvurusunu gelmesiyle başlar ve beş aşamadan oluşur.

- ❖ Kredi başvurusu

- ❖ Kredi değerlemesi
- ❖ Kredinin yapılandırılması ve kabul- red kararı
- ❖ Kredinin izlenmesi
- ❖ Geri ödeme gücü

Müşteri kredinin geri ödemesinde başarısız olursa süreç devam eder, başarılı olursa süreç sona erer ya da kredinin yenilenmesi söz konusu olabilir.

4. 2. 1. Kredi Analizi

Müşterinin talep ettiği krediye uygunluğu araştırılır. Analizde firmanın finansal verilerinden ve diğer iç ve dış kaynaklardan elde edilen bulgular kredilendirme prensipleri doğrultusunda incelenir. Talebin bankanın politikalarına ve mevzuata uygunluğuna bakılır.

Kredilendirmede dikkate alınan unsurlar ticari borçlanmanın ABC'si ya da ticari borçlanmanın "temel ilkeleri" olarak adlandırılan ve üç soruyu içeren şekilde de ifade edilebilmektedir.

Bunlar: Kredinin gerçek ve özel amacı nedir? Bu sorunun cevabı genelde kredi sözleşmelerinde yer alır ancak orada yazanlar çoğu zaman gerçeği yansıtmazlar. Burada analiste, gerçekte kredinin nereye kullanılacak olduğunu anlamak ve kredinin kabul edilebilir olup olmadığı kararını vermek konusunda büyük görev düşüyor.

Borçlanan krediyi nasıl ödeyecek? Sezonluk işletme sermayesi kredilerinde alacakların tahsili ve sezonluk stok artışlarını eritilmesiyle nakit akışı sağlanır. Belirli bir dönem için alınan kredilerde ise kârlarından ayrılan nakit olmayan giderlerinden nakit akışını sağlar. Kredi analisti burada da çok dikkatli olmalı ve nakit akımlarının gerçekleşmeme riskini çok iyi değerlendirmelidir.

Kredi ne derecede risklidir? Kredi analizi bankanın riskini azaltmayı amaçlamaktadır ki bu riskler;

- Faaliyet riski,
- Ödeyememezlik riski,
- Portföy katılım riski,
- Faiz riski,
- Sendikasyon riski

olarak sıralanabilir.

Kredi analizi, kredilendirme sürecinde, saydığımız risklerin minimum kılınması için kredi analistleri tarafından dikkatle yapılması gereken bir aşamadır.

4. 2. 2. Kredilerin Yapılandırılması

Kredinin verilmesine karar verilmesinin ardından kredinin yapılandırılması birkaç aşamadan oluşmaktadır. Kredilerin fiyatlaması aşamasında müşteriye kullanılan fonun karşılığı olarak bir tutar belirlenir. Bu tutar belirlenirken öncelikle fonun maliyeti dikkate alınır sonra kredi ile ilgili idare giderleri ve kâr marjı eklenir. Daha sonra kredinin riski belirlenir. Çünkü müşterinin kredi değerliliğine göre kredi fiyatı değişecek, kredi değerliliği yüksek olan müşteri için fiyat, kredi değerliliği düşük olan müşteri için belirlenen fiyattan daha düşük olacaktır.

Asgari mevduat limiti kredi müşterisini banka hesabında belli bir miktarın üzerinde vadesiz mevduat veya düşük faizle vadeli mevduat tutmasını mecbur kılar. Bu tutar her iki taraf için de bir güvence niteliğindedir.

Kredinin teminatı müşterinin borcunu ödeyememesi durumunda bankanın, kredinin kapatılmasında, nakde döndürerek kullanmaya hakkı olduğu varlıklardır. Genelde uzun vadeli kredilerde teminat istenmekte ve ancak önceden tanınan itibarlı müşterilere teminatsız uzun süreli kredi kullanılmaktadır.

Teminatlar maddi varlıklar ve kişisel teminatlar olarak iki şekilde olabilir. Maddi varlıklarda dikkat edilmesi gereken noktalar varlığın değerinin uzmanlarca saptanması, ipotekli olup olmadığının ve vergilerinin ödenip ödenmediğinin belirlenmesidir. Kişisel teminatlar menkul kıymetler ya da banka hesabının dondurulması şeklinde olabilir. Menkul kıymetlerin teminat olması durumunda rehin sözleşmesi imzalanır ve kredinin zamanında geri ödenmemesi durumunda banka, bu menkul kıymetleri satma hakkına sahip olur. Bunların yanında stoklar da teminat olarak gösterilebilir ancak bu tür teminatlar bankalar tarafından riskli kabul edilmektedir.

Kredi sözleşmesi kredilerin risklerini azaltmaya yönelik bazı kısıtlayıcı maddeler içeren anlaşmalardır. Sözleşmelerde olumlu bazı hükümlerin yanında olumsuz bazı hükümler de yer alır. Olumlu hükümler, müşteriye, bankaya, firmanın ana işlemlerinden haberler ve finansal tabloları vermekle yükümlü kılar; olumsuz hükümler, bankanın kredi alıcısını kontrol altında tutmak için hazırladığı bazı hükümlerden oluşur ki bunlar firmanın borçlanma oranını etkileyebilecek maddeler olabileceği gibi yapacağı faaliyetleri de kısıtlayabilir.

Kredi analizi ve kredilerin yapılandırılmasından sonraki aşamaları kredi yönetimi kısmında ele alacağım.²

4. 3. KREDİ YÖNETİMİ

Kredi yönetimi, bankanın kredilendirmeye ilişkin uygulamalarının banka politikaları ile tutarlı olması ve kredi portföyünün krediye ait faiz ve anapara ödemelerinin zamanında yapılması ve problemlerin önceden teşhisini sağlayacak şekilde yönetilmesi çabalarını içerir.

---

² Seval. B. 1990 Kredilendirme Süreci.

Bankanın büyüklüğü, organizasyon yapısı, tepe yönetiminin amaçları kredi yönetimini farklılaştıran etmenlerdir.

Kredi yönetimini kredi politikası, kredi onay süreci, kredilerin izlenmesi ve kredilerin yeniden değerlendirilmesi olarak dört bölümde inceleyeceğim.

4. 3. 1. Kredi Politikası

Temel yönetim felsefesiyle kredilere ilişkin uygulamaların birleştirilmiş şeklidir. Çoğunlukla tepe yönetimi tarafından belirlenir ve onayı da yönetim kurulu tarafından alır. Kredi fonksiyonunun sınırlarını belirler ve kredi yöneticilerine yol gösterir. Kredi politikası yönetimin ilk unsurudur ve diğer aşamalar bu unsur etrafında oluşur.

Kredi politikasının unsurları ;

- Kredilerin onaylanmasına ilişkin sistemin ana hatları,
- Kredilerin sınıflanmasına ilişkin ana hatlar,
- Kredi onay mercilerinin limitleri,
- Kredilerin izlenmesine ve değerlendirilmesine ilişkin bir sistem,
- Kredilendirme standartları,
- Kredilendirme standartlarına ve onay uygulamalarına istisna teşkil eden durumlar olarak sıralanabilir.

4. 3. 2. Kredi Onay Süreci

Burada iki sistem söz konusudur. Birinde merkezilik vardır ve kredi yöneticisi krediyi hazırlayıp onay yetkisine sahip makama sunar. Bu sistemde nesnelliğin sağlanması gibi bir avantajın yanında tüm yükün onay merkezine yığılması ve işlemlerin yavaşlaması gibi bir dezavantaj vardır. Diğer sistemde ise kredi talep eden kişi doğrudan krediyle ilgili en fazla bilgi ve yetkiye sahip olan kişiyle temas kurar ve karar veren kişi kredi yöneticisidir bu da cevapların çabuklaştırılmasını sağlar. Bunun yanında organizasyon içindeki uygulamalarda kontrol kaybına neden olabilir. Bu iki yöntemin arasında, her kademeye tecrübeleri çerçevesinde yetkiler veren ve kredileri onaylayacak kredi komitesi ve yönetim kurulu bulunan bir sistem daha vardır.

4. 3. 3. Kredilerin İzlenmesi

Kredinin tahsisi ile geri dönüşü arasındaki sürede kredi izlemeden sorumlu yönetici, müşteriyi izlemek ve kredi ilişkilerini gözden geçirmek durumundadır. Kredi izlemek bankaya, sorun yaratan kredilerin çözümü için önlemlerin vaktinde alınması, müşterinin sözleşmeye uygun hareket edip etmediğinin belirlenmesi ve banka sermayesinin zararlar için yeterli olup olmadığı konusunda fikir edinilmesi gibi avantajlar sağlar.

4. 3. 3. 1. Kredileri İzleme Yöntemleri

Kredilerin izlenmesi için bazı yöntemler kullanılabilir. Bu yöntemlerden kısaca bahsedelim.

Ara finansal tabloların değerlendirilmesi yönteminde amaç, firmanın yeni risk derecesinin belirlenmesi ve “bugünkü koşullarda bu krediyi verir miydik?” sorusuna cevap aranmasıdır. Burada firmaların ara dönemlerde finansal tablo hazırlamamaları gibi bir sorun vardır ki bu durumlarda işkoluna, faaliyet türüne uygun olarak yeniden değerlemede kullanılabilecek özel amaçlı raporlar düzenlenebilir.

Özel amaçlı raporlar, ara dönemler itibarıyla finansal tabloların elde edilemediği

durumlarda, dönem içinde örneğin satış hacmini belirleyen harcamaların dökümü ya da yatırımın neler olduğunu kapsayan raporlar şeklinde olabilir.

Firma ziyaretleri, izleme için yapılması mecburi bir aşamadır. En ayrıntılı analiz bile firma ziyaretleri olmadan eksik kalacaktır. İzlemede firma ziyaretlerinin sıklığı firmanın riskine bağlıdır.

Kredi koşullarına uygunluğun kontrolü, kredi tahsis edilirken belirlenen koşulların yerine getirilip getirilmediğinin kontrolüdür. Bu koşullardan bazıları; kredi ile yapılacak işler, verilecek teminatlar, vadeler olarak sıralanabilir. Bu koşullardan birisinin bile yerine getirilmemesi çıkacak sorunlara haberci olabilir.

Bunlar dışında mevduat düzeyinin izlenmesi, limit aşımalarının izlenmesi, protestoların izlenmesi gibi yöntemler de kullanılabilir.³

4. 3. 4. Kredilerin Yeniden Değerlendirilmesi

Bu kavram genelde kredilerin izlenmesi kavramıyla karıştırılabilmektedir ancak kredilerin izlenmesi kredi yönetiminden sorumlu kişilerce borcun geri ödenmesini kapsar ancak kredilerin yeniden değerlendirilmesi, kredi politikasına uyulup uyulmadığının denetlenmesi ve ileride krize girebilecek sektörlerin belirlenmesini kapsamaktadır.

Bu değerlendirme işlemi müşteri bazında ya da portföy bazında yapılabilir.

Müşteri bazında yapılan değerlendirme;

- ❖ Kredi kalitesi,
- ❖ Belgeler
- ❖ Teminatların piyasa değerleri,
- ❖ Fiyatlama ve fon yönetimi,
- ❖ Yasal zorunluluklarına ve politikalara uyum konularını kapsamalıdır.

---

³ Seval. B. 1990 Kredi Yönetimi, Muhasebe Enstitüsü Yayınları.

Bu konular hakkında toplanan bilgiler aynı başlıklar altında raporlarda toplanır ve değerlendirilir. Bu yolla banka, firma hakkındaki tutumunu değiştirip değiştirmeyeceğine karar verir.

Portföy bazındaki değerlendirme;

- ❖ Portföy yönetiminin değerlendirilmesi,
- ❖ Portföydeki gelişmelerin izlenmesi,
- ❖ Müşteri bazında yapılan değerlendirme kapsamındaki diğer konular olarak sıralanabilir.

Kredi yönetimi, kredilendirme sürecinin son aşamasıdır ve kredi politikası, kredi politikalarına uyum ve onay mekanizmaları, kredilerin izlenmesi ve kredi portföyünün yeniden değerlendirilmesi fonksiyonlarını kapsar.

4. 4. TÜRKİYE'DE TARIMSAL KREDİLERİN GELİŞİMİ

19. yüzyılın ilk yarısında Osmanlı İmparatorluğu'nda, ticaret ve finansmanda batılı modellerin benimsenmesiyle birlikte, yabancı bankalar ülke toprakları içinde faaliyet göstermeye başlamıştı. O dönemde ülkede henüz, ulusal niteliğe sahip bir bankacılık sisteminin kurulması için yeterli sermaye birikimi oluşmamıştı ve bir kaynak yaratma aracı olarak milli bankaların varlığından söz edilemiyordu. Bundan en çok zarar gören kesim ise çalışan nüfusun büyük çoğunluğunu oluşturan çiftçilerdi. Çünkü, geçim sıkıntısı içinde bulunan çiftçi kesimi başvurabilecekleri kurumsal bir finansal yapı olmadığı için özel şahıs kredilerine muhtaç durumdaydılar.

Kredileri veren kesim ise, bu işi meslek edinmiş faizci kimselerin yanı sıra tarım gereçlerini satan tüccar, toptancı, ihracatçı, komisyoncu, kabzımal ve köy bakkalı gibi çeşitli ticaret kesimi ve esnaflardı. Bu tür yüksek faizli özel şahıs kredilerine Tefeci denilmekteydi. O zamanlar yıllık %900'lere varan bir faiz söz konusuydu. Dolayısıyla borçlarını ödemekte son derece zorlanan çiftçiler, ürünlerini bu kişilere satmak zorunda kalmaktaydı.

Zorlanan çiftçilere yardım edebilmek için devletin zirai kredi işine el atması gerekmektedir. O dönemde Osmanlı İmparatorluğu'na bağlı Yugoslavya'nın Niş Kenti Valisi

olan Mithat Paşa, çiftçilerin içinde buldukları zor koşullara tanık olmuştu. Yaptığı araştırmalarla bu alanda teşkilatlanmanın zorunlu olduğu ve çiftçilerin, tefecilerin elinden kurtarılması için devlet yardımının gerektiği, ancak bu yardımın halk hareketiyle desteklenmesinin önem taşıdığı sonucuna varmıştır. Böylece 1863 yılında çiftçilerin oluşturduğu kaynakla, Mithat Paşa öncülüde, devlet eliyle ve devlet himayesinde kurulan ve adına “MEMLEKET SANDIKLARI “ denilen organizasyon Milli Bankacılığın ilk örneği olarak tarihe geçmiştir.

Mithat Paşa 1863 yılında Pirot Kasabası'nda kurduğu ilk Memleket Sandığını oluştururken Türk Gelenekleri arasında zaten var olan ve karşılıklı yardımlaşma esasına dayanan İMECE geleneğinden esinlenmişti.

1867 yılında ‘Memleket Sandıkları Nizamnamesi’nin yürürlüğe girmesiyle Osmanlı Devleti’nin her yanında Sandıklar faaliyete başlamış ve uzun yıllar başarıyla hizmet vermiştir.

Ancak izleyen yıllarda sandıkların işleyişinde gözlenen bozulmalar Memleket Sandıkları’nın etkinliklerini azaltmıştı. Sandıkları merkezi yönetime bağlayarak olumsuzlukları giderebileceğini düşünen hükümet, 1883 yılında aynı amaçlar doğrultusunda ‘MENAFİ SANDIKLARI’ nı kurmuştu. Menafi Sandıklarına geçilmesiyle, idare yeniden düzenlenmiş kayıt ve muhasebe işleri çağdaş ve ilmi esaslara uygun olarak yürütülmeye başlanmış ve merkezi hükümetin doğrudan denetimine tabi tutulmuştur.

Bu yeni yapılanma, Sandıkların idaresini nispeten ciddi, bilimsel denetime açık bir işleyiş kazandırsa da tamamen yeni, çağdaş bir örgütlenmeye duyulan önünü alamamıştır.

Böylelikle, 15 Ağustos 1988’ de Menafi Sandıkları’nın yerine işlevlerini üstlenecek modern finans kuruluşu olan Ziraat Bankası resmen kurulmuş, o tarihte faaliyette bulunan Menafi Sandıkları da Banka şubelerine dönüştürülerek faaliyete başlamıştır. O güne kadar Menafi Sandıklarının mali kaynağını oluşturan menafi hisseleri Bankaya devredilmiş ve bundan sonraki hisseler de Bankanın sermayesine tahsis edilmiştir. Bu adımla birlikte, teşkilatlı tarımsal kredi tarihimizde yeni bir dönem başlamıştır. Ziraat Bankası’nın İlk Kuruluşundaki Görevlerini aşağıdaki şekilde sıralamak mümkündür:

1. Satılması mümkün olmayan gayrimenkul rehini ve kuvvetli kefalet karşılığında çiftçiye kredi kullandırmak,
2. Faiz karşılığında tevdiat kabul etmek
3. Ziraat'e ilişkin sarraflık ve aracılık işleri yapmak.

Ziraat Bankası 1924 yılına kadar sadece tarım kredisi veren bir devlet kuruluşu olarak çalışmasına devam etmiş, Cumhuriyetin kurulmasından sonra Banka 19 Mart 1924 tarihinde 30 milyon TL sermaye ile 99 yıl süreli bir anonim şirket haline getirilmiş ve Bankaya tarım kredileri yanında her türlü bankacılık işlemleri yapma görev ve yetkisi verilmiştir. 12. 06. 1927 tarih ve 322 sayılı yasa ile Banka anonim şirket olmaktan çıkarılıp tüzel kişiliğe sahip tarımsal krediler yanında her türlü bankacılık işlemlerini de yürütmeye yetkili bir devlet kuruluşu halini alıp T. C. Ziraat Bankası adı ile işleyişine devam etmiştir. 1938 yılında bugünkü adıyla 'Yüksek Denetleme Kurulu ' tarafından denetlenmeye başlamıştır. 1988 yılında Güneydoğu Anadolu Projesi Kredileri (GAP) müdürlüğü kurulmuş ve GAP bölgesi kurulmuş ve GAP bölgesi üreticilerine, bölgenin özelliklerine uygun kredi vermeye başlanmıştır. 1990 yılında banka bünyesinde özel tarımsal krediler müdürlüğü kurulmuştur. Zirai kredi müşterileri müşterek borçlu ve kefillerin mağduriyetinin önlenmesi amacıyla Başak sigorta ile imzalanan protokol kapsamında sigortalanmaya başlanmıştır.

Banka 25. 11. 2000 tarihinde yürürlüğe giren 4603 sayılı yasa ile özikleşme ve özelleşme kapsamına alınmıştır. Bu yasa ile Bankanın da önce tabi olduğu 233 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ve diğer ve diğer mevzuat yürürlükten kaldırılmıştır. Yasa kapsamında hazırlanan ana sözleşmede tarımsal kredilere şartlı yer verilmiş ve Bakanlar Kurulunda alınan karar sonucu tarımsal kredilerin genel esasları bir kararname ile belirlenmiştir.

Ziraat Bankası tarafından hazırlanan Bankanın ana sözleşme taslağı Başbakanlık Hazine Müsteşarlığı tarafınca incelenerek değerlendirilen ve 22. 02. 2001 tarihinde uygun görülen son şeklindeki Geçici madde 2 şöyledir: 'Kamu hisseleri %50 'nin altına düşünceye kadar, Bankanın zirai kredileme faaliyetleri, uğraşı konuları münhasıran küçük ve orta boy tarımsal işletmelerin işletilmesinden ibaret üreticilere doğrudan ve tarım kredi kooperatifleri aracılığıyla açacağı kredilerle sınırlı olmak ve faiz oranları Banka kaynak maliyetinin olmamak kaydıyla devam eder. '

Söz konusu maddeye göre, tarım kesiminin büyük ölçüde ve nispeten uygun koşullarda yıllarca finanse eden bankanın özelleşme sonrası bu görevini bırakacağı anlaşılmaktadır. Son olarak Emlak Bankasının da Ziraat Bankası çatısı altına alınmasıyla Bankanın şube ve faaliyet alanı iyice genişlemiştir. 2001 yılı Ağustos ayına kadar %55 faizi uygulanan tarımsal kredilerin faiz oranlarının Hazinece Ziraat Bankasına kaynak aktarılmaması nedeniyle ekonomik kriz sonrası Banka tarafından Ağustos ayından itibaren aniden %100 'e yükseltilmesi, üreticilerin normal koşullarda ödeyebildikleri bu kredileri geri ödemede zorlanmalarına, hatta bazı üreticilerin ödeyemedikleri krediler yüzünden mahkum olmalarına dahi neden olmuştur.

2002 yılında krizden sonrada krediler verilmeye başlandı ve halen bugünde çeşitli misyon değişiklikleri yapılarak kredi verilmeye devam edilmektedir.

4. 4. 1. Ziraat Bankasının Amaçları ve Faaliyet Konuları

Ziraat Bankası yasasına göre Banka öncelikle tarım sektörünün kredi ihtiyacını karşılamak amacıyla kurulmuş ve bunun yanında her türlü bankacılık hizmetlerini de üstlenmiştir.

T. C. Ziraat Bankası ana statüsüne göre Bankanın genel amaç ve faaliyet konuları şunlardır:

Tarımsal ürünlerin, üretilmesine, işlenmesine, değerlendirilmesine, yaralanılmasına, tarıma dayalı sanayi ile tarıma girdi sağlayan sektöre dönük her türlü girişimin kalkınma planı ilkelerine göre üretimde bulunması, oluşması ve gelişmesi ile ilgili finansman desteği sağlamak, kaynak yaratmak ve gerekli kredileri düzenlemek, izlemek ve bu amaçların elde edilmesini sağlayacak ortaklıkları kurmak ve korumak, kurulmuş ve kurulacak ortaklıklara, yapılmış ve yapılacak girişimlere gereği halinde katılmak.

Ekonomik gereklere uygun olarak verimlilik ve karlılık ilkeleri doğrultusunda ulusal ekonomiyle uyum içinde sermaye birikimine yardım etmek bu suretle daha fazla yatırım kaynağı yaratmak üzere tarım sektörünün Kalkınma Bankacılığı görevini üstlenmek.

Banka kaynaklarının kalkınma planı ve yıllık programlarına uygun olarak kullanılması ve seçici kredi politikasının etkin bir şekilde uygulanmasını sağlamak.

Her türlü kredi, bankacılık, sigorta, acenteliği ve borsa işlemlerini yapmak.

Bugün artık günümüzde Ziraat bankasının dışında da birçok bankada tarımsal kredi verilmektedir.

Ziraat Bankasından sonra bu kredi kesime ciddi giriş yapan bankaların başında Denizbank gelmektedir. Denizbank'ın 2005 senesinde Tarişbank'ı almasıyla vermeye başladığı tarımsal krediler bugün bankanın çok önemli bir kısmını içermektedir.

İş bankası, Şekerbank, Halkbankası, Akbank, Finans Bank ve Türkiye Ekonomi Bankası da tarımı destekleyen birçok tarımsal krediler vermektedir.

5. TARIMA FİNASMAN SAĞLAYAN KURULUŞLAR ve YAPILARI

Çiftçiler ihtiyaçları olan krediyi çeşitli kaynaklardan temin ederler. Bu kaynaklar farklı sınıflandırılırsa da bunlar arasında en çok kullanılan teşkilatlanmış ve teşkilatlanmamış kredi kaynakları şeklinde yapılan sınıflandırmadır. Fertlerden alınan krediler teşkilatlanmamış kredileri, kurum ve kuruluşlardan alınan krediler teşkilatlanmış kredileri ifade etmektedir. Biz de kredi kaynaklarını, şahıslar (teşkilatlanmamış kredi kaynakları) ve kredi kurum ve kuruluşları (teşkilatlanmış kredi kaynakları) olmak üzere iki grupta incelenir.

5. 1. ŞAHISLAR (TEŞKİLATLANMAMIŞ KREDİ KAYNAKLARI)

Şahıslarda alınan kredi en eski ve yaygın olan yöntemdir. Teşkilatlanmış kredi organizasyonları kurulmadan önce de çiftçiler şahıslardan borç almak suretiyle ihtiyaçlarını karşılamaya çalışmışlardır. Birçok resmi kredi kuruluşları kurulmuş olmasına rağmen özel kişiler yine de tarım kredisinin önemli kaynağını oluşturabilmektedir.

Ülkemizde şahıslardan sağlanan kredileri iki gruba ayırmak mümkündür. Birincisi; komşu, arkadaş ve akraba gibi kimselerden sağlanan ve bir faiz ödemesinin söz konusu olmadığı güvene dayalı ve herhangi bir teminat esasına bağlı olmayan vadesi ise, borç alan ve veren arasında kararlaştırılan, fakat yazılı bir metne geçmeyen borç alma yöntemidir. Değişen ekonomik koşulların gereği olarak günden güne geçerliliğini kaybeden bu yoldan kredi sağlanması esasında alıcıyı da vericiyi de çeşitli nedenlerle rahatsız edebilmektedir. Artık ekonomisini iyi planlama durumun da olan fertler, karşılıksız olarak borç verdiği paranın alternatif maliyetinin de farkında olarak, borç vermeden kaçınma yollarını aramaktadırlar. Şahıslardan sağlanan kredinin diğer bir yolu ise, çeşitli isimler altında borç veren kişilerden veya tüccar esnaf gibi kesimlerden kredi sağlanmasıdır.

Çeşitli isimleri altında, genellikle yüksek faizle borç veren şahıslara tefeci denmektedir. Bunlar kısa vade için kredi verip, bu dönem için yüksek faiz talep edebilmektedirler. Bu şekilde vermiş oldukları kredinin yıllık faizleri %200-300'lere hatta daha fazla oranlara varabilmektedir. Kredi alan için çok zorluk doğuran yöntem, genellikle hasat-harman zamanında, pazarlama aşamasında sıkışan yetiştiricilerce başvurulmaktadır. Bu şekilde borç veren kişiler nakit verme şeklinde faaliyet gösterdikleri gibi, avans adı altında ürün hasat

edilmeden kredi açarak, ileride ürünü ucuza alma veya fahiş fiyatla verdikleri krediyi geri alma şeklinde de çalışmaktadırlar.

Kar oranları zaten düşük, sermayenin devir sürati çok yavaş olan tarım sektöründe küçük üreticilerin böyle kimselerden kredi almaları çok elverişsizdir. Fakat acil ihtiyaçların gerektirdiği zorunlu talepler, tarımsal kredi mekanizmasının iyi örgütlenmemiş, iyi çalışmadığı toplumlarda küçük çiftçileri sık sık aynı, nakdi veya avans şeklinde kredi almak için bu kimselere muhtaç etmektedir. Bu tür borçlanmalarda taraflar arasında yazılı bir antlaşma genellikle bulunmamaktadır. Bu yolla kredi, emin olmayan, taraflar arasında çok kez anlaşmazlıklara sebep olan bir uygulamadır.

Şahıslardan veya teşkilatlanmamış kredi kaynaklarından borç temin etmenin diğer yolu, tüccar ve satıcılardan ihtiyaç maddeleri alarak borçlanmalardır. Bunlar kredi kaynağı olmaktan ziyade mallarını satma durumunda olan kimseler olup, ihtiyaç sahibi çiftçiye üretim ve tüketim mallarını vadeli olarak taksitle veya veresiye satarlar. Genellikle fazla faiz ve masraf yüklerler. Sattıkları ürünü kredi olarak verdiklerinden alıcının peşin alma olanağının olmadığını bildiklerinden dolayı fazla fiyat gösterirler.

Şahıslardan sağlanan krediler çok defa anlaşmazlıkların doğmasına neden olmaktadır. Bu sistem ödünç alanların aleyhine çalışmakta ise de borçlanmadaki kolaylık veya formalitelerin azlığı, ödünç alınan paranın kullanılacağına bağlayıcı olmaması ve diğer nedenlerle özel şahıslardan ödünç almayı oldukça yaygınlaştırmaktadır.

5. 2. KREDİ KURUM VE KURULUŞLARI

Bu organizasyonlar kanun ve yönetmeliklerle kurulmuş, kredi işlerini belirli esaslara göre yürüten kamu ve özel sektöre ait kuruluşlardır. Bu kaynaklardan sağlanan kredilerde faiz oranı genellikle şahıslardan sağlanan kredilere göre daha düşüktür.

Teşkilatlı Kredi Kaynakları:

1. Kamu Tarımsal Kredi Kuruluşları

2. Tarım Kredi Kooperatifleri
3. Özel Kredi Kurumları
4. Merkez Bankaları olarak gruplandırılabilir.

5. 2. 1. Kamu Tarımsal Kredi Kuruluşları

Bu gruba tarımsal kredi faaliyetlerini yürütmek için devlet tarafından doğrudan doğruya kurulan veya sermayesine devletçe iştirak edilen resmi veya yarı resmi kuruluşlar girer. Birçok ülkede bu maksatla kurulmuş bankalar vardır. Ülkemizde T. C. Ziraat Bankası İran ve Hindistan'daki Ziraat Bankaları A. B. D'deki Farmes Home Administration buna örnek olarak gösterilebilir. Bu bankalar diğer ticari bankalar gibi çalışırlar ise de esas kuruluş amaçları çiftçilere üretim ve yatırım kredisi vermektir. Örneğin T. C. Ziraat Bankası, çiftçiyi bir tarım işletmesine sahip kılmak veya bir işletmeyi genişleterek arazi edindirmek, çiftçinin işletme sermayesi noksanlığını tamamlamak, tarımsal üretimde verimi arttırmak ve kaliteyi yükseltmek, tarımsal ürünlerin sürüm ve satışını kolaylaştırmak maksadı ile çiftçilere kredi vermektir.

2. 2. Tarım Kredi Kooperatifleri

Üreticilerin kendi aralarında kurdukları ve bazen devletin bazı katkı ve himayelerini sağlayan tarımsal kooperatiflerdir. Birçok ülkede gerek tarım kredi kooperatifleri gerekse diğer tarımsal kooperatiflerin geliştirilmesi, kırsal kesimin hayat standardının yükseltilmesi ve tarımsal üretimin artırılmasında en geçerli bir araç olarak kabul edilmektedir.

Yalnız az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde kooperatifçilik fazla gelişmediği için, kooperatifler yolu ile kredi fazla etkili olmamıştır. Bunun başlıca nedenleri;

- ❖ Kooperatiflerin mali bakımdan zayıf oluşları
- ❖ İdarecilerin tecrübesiz oluşu
- ❖ Ortak adedinin az oluşu
- ❖ Çiftçiler arasında kooperatifçilik fikrinin geliştirilmesinin uzun zamana ihtiyaç göstermesi
- ❖ Kredi kaynaklarının yetersizliği ve iyi organize edilmemiş olması

❖ Tahsilat oranının düşüklüğü olarak sayılmaktadır.

Kooperatifçilik bilincinin iyi geliştiği ve sağlanan kredilerin başarı ile kullanıldığı, kültürlü çiftçilerin fazla bulunduğu ülke ve bölgelerde başarıya ulaşılmıştır. Ancak, az gelişmiş memleketlerde kooperatifçiliğin gelişmesi için devletin başlangıçta önderlik yapması, idare, kontrol, teknik yardım ve mali hususlarda yardımcı olması, çiftçinin eğitimine önem vermesi gerekir.

5.2. 3. Özel Kredi Kurumları

Bu gruba sermayedarlar tarafından şirket şeklinde kurulmuş ve çiftçilere de kredi veren kuruluşlar girer. Ticari bankalar ve sigorta şirketleri bu gruba örnek olarak gösterilebilir.

Artık günümüzde birçok banka tarımsal kredi vermek bu kesime girmek için oldukça fazla bütçe ayırmakta ve kredi vermektedir.

5.2. 4. Merkez Bankaları:

Birçok ülkede Merkez Bankaları tarımsal krediyi yaygınlaştırmak ve genişletmek için faaliyet göstermektedir. Merkez Bankalarının kredi faaliyetleri, daha ziyade kredi kuruluşlarını finanse etmek ve reeskont işlemleriyle katkılar sağlamak şeklinde sürdürülmektedir.

5. 3. TARIMSAL KREDİ VE DEVLET

Tarım kesiminin kendi gelişmesi için gerekli sermayeyi kendi içinde yaratması imkansız değilse de, zor ve yavaştır. Bu durum özellikle gelişme halindeki ekonomiler için doğrudur. Çünkü gelişme halindeki ekonomilerde çiftçilerin kendi tasarrufları ile sermaye toplamaları çok yavaş ve zordur. Bu bakımdan tarım kesiminde gerekli sermayenin sağlanması ve sermayenin kırsal alana akışının saplanmasında devletin olumlu adımlar atması gerekir. Aksi halde çiftçiler, üretimlerini artırmak için gerekli sermayeyi temin edemez veya özellikle çok dağınık kaynaklardan sağlanan sermayeye bağlı kalarak, ödeme ve faiz oranları bakımından uygun olmayan koşullarla karşılaşır. Her ülkede gelişme derecesi ne olursa olsun, tarımsal üretimi arttırmak ve çiftçilerin hayat standardını yükseltmek için en gerekli koşullardan biri, güvenilebilir bir tarımsal kredinin varlığı olduğu için, devletler bir taraftan kredi kuruluşlarını

kurmak, bir taraftan kredi sistemini kontrol altına almak suretiyle tarım kesimindeki sermaye ihtiyacını karşılamaya çalışmaktadır.

Ayrıca tarımsal kredinin ihtiyaçlara ve tarım politikasının hedeflerine ve gereklerine göre düzenlenip geliştirilmesi sadece kredi kuruluşlarının kendi gayretleriyle başaramayacağı için kredi işlerinin devlet görevlerinin arasına alınması zorunlu olmuştur. Tarım politikasının yürütülmesinde de tarımsal kredi büyük önem taşıdığı için devlet tarımsal kredi işlerine müdahale ihtiyacını hissetmiştir. Devletin tarımsal kredi işlerine müdahalesi:

Kredi mevzuatının düzenlenmesi; Tarımsal kredi teşkilatının bizzat devlet tarafından kurulması ve kredi organizasyonlarının kurulmasını teşvik, kredi kuruluşlarına iştirak etme veya onlara çeşitli şekillerde yardım etme.

Kredi organizasyonlarının kontrolü; Enflasyon hallerinde kredi kuruluşlarının korunması şeklinde olmaktadır. Devletin kredi müesseselerine yardımı dolaysız ve dolaylı olmak üzere iki şekilde olmaktadır. Devletin kredi kuruluşlarına dolaysız yardımda bulunması;

- a) Kredi müesseselerinin işletme sermayelerini çoğaltmak ,
- b) Kredi müesseselerinin belirli maksatlarla üreticilere ödünç verilmesini sağlamak,
- c) Düşük faizlerle veya faizsiz kredi verilmek istendiğinde kredi kuruluşlarının zararlarını karşılamak
- d) Eski ikrazlara ait ana borçların veya faizlerin kısmen veya tamamen affedilmesi istendiğinde, kredi kuruluşlarının sarsılmalarını önlemek,
- e) Kredi kuruluşlarının zararlarını karşılamak şekilleriyle olabilmektedir.

Dolaylı yaptığı yardımlar arasında da vergi muafiyeti, kredi alacaklarının tahsilinde tanınan öncelik hakkı, kredi kuruluşlarına ait malların haciz ettirilmemesi gibi bazı önlemler belirtilebilir.

6. TARIM KESİMİNE YÖNELİK FİNANSAL VE ÜRÜNLER YAPILARI

6. 1. KREDİ ÇEŞİTLERİ

- ❖ Bireysel Çiftçi Kredileri
- ❖ Projeli İşletme Kredileri
- ❖ Tavukçuluk Kredileri
- ❖ Arıcılık Kredileri
- ❖ Su Ürünleri Kredileri
- ❖ Bağcılık Kredileri
- ❖ Yatırım Kredileri
- ❖ Spot Tarımsal Krediler
- ❖ Sabit Faizli Traktör Kredisi
- ❖ Sözleşmeli Üretim Kredileri
- ❖ Sübvansiyonlu Tarımsal Krediler
- ❖ Tarım Sigortaları

6. 1. 1. Bireysel Çiftçi Kredileri

Tarımsal bir işletmeye sahip çiftçilik belgesi olan tüm üreticilere verilen kredidir. Bu kredilerin en önemli özelliği kullanımı en kolay olan kredi olmalarıdır. Krediye konu tarımsal üretime ilişkin varlıklar ve kullanılan girdiler üzerinden limit tespit edilmekte ve tespit edilen kredinin tamamı nakit olarak verilmektedir.

Azami bir yıl vadeli olarak vade esasına göre verilebileceği gibi, 3, 6 veya 9 ayda bir faiz ödemeli azami 18 aya kadar vadeli kredi şeklinde verilmektedir.

6. 1. 2. Projeli İşletme Kredileri

6.1. 2. 1. Projeye Dayalı Besicilik Kredileri:

Mevcutta ek veya yeni tesisi edilecek besicilik işletmeler için açılan kredilerdir. Burada toplam proje tutarı esas alınmaktadır. Proje toplam tutarına, tüm tesislerin maliyeti, bir devrelik hayvan alım bedeli diğer donatım malzemelerinin proforma fatura bedeli ve işletme sermayesi ihtiyacı dahildir.

Projeye dayalı besicilik kredilerinde proje tutarının, küçük ve orta işletmelerde, kooperatiflere %90 nına kadar projeli kredi açılabilir.

6. 1. 2. 2. Projeye Dayalı Hayvancılık Kredileri

Mevcuda ek veya yeni tesis edilecek hayvancılık işletmeleri için açılan kredilerdir. Bu konuda kredilendirmeye toplam proje tutarı esas alınmaktadır. Toplam proje tutarı: Projeye dahil yapımı planlanan tüm tesislerin maliyeti+hayvanların ve diğer donatma malzemelerinin proforma fatura bedeli+işletme sermayesi ihtiyacı olarak hesaplanmaktadır.

Vade, işletme kredilerinde 1 yıldır, donatma kredilerinde 5 yıla kadar vade uygulanabilir. Projeye dayalı kredilerde nakit akımına göre ödemesiz devrede olabilecek şekilde en çok 20 yıla kadar vade tespit edilmesi mümkün olabilmektedir.

6. 1. 3 Tavukçuluk Kredileri

Tavukçuluk kredileri kapsamına,

- a) Yerde yumurta tavukçuluğu
- b) Kafeste yumurta tavukçuluğu
- c) Yerde kasaplık piliç yetiştiriciliği
- d) Kafeste kasaplık piliç yetiştiriciliği
- e) Damızlıkçı kasaplık piliç işletmeciliği
- f) Damızlıkçı yumurta tavuğu işletmeciliği , konuları girmektedir.

Tavukçuluk kredilerinden yararlanacak üreticilerin tavukçuluk konusunda yeterli bilgiye sahip olmaları esastır.

6. 1. 4. Arıcılık Kredileri

Bu kredilerden yararlanacakların arıcılık bilgileri, üretim alanlarının tekniğe uygunluğu, verilecek kredinin sağlayacağı fayda, ödeme gücü ve teminatın durumu ile bölgesel özellikler incelenmektedir.

Arıcılık kredilerinde,

- Tarım teşkilatı, arıcılık birliği ve kooperatifleri tarafından açılan kurslardan birini bitirmiş olduğuna dair bir belgeye sahip olanlar,
- Kurs görmemiş fakat kendi kendini yetiştirmiş ve fenni kovanlarla arıcılık yapabileceğine dair mahalli tarım teşkilatınca kendisine belge verilmiş olanlar,
- En az 10 fenni kovana sahip olanlar ve ana arıcılıkta en az 25 ana arı kovanı ile birlikte 10 normal kovanla arıcılık yapmak isteyenler,
- Arıcılık işletmelerinin kurulmasını amaçlayan ve 50 kovandan az olmamak şartıyla arıcılık inşa etmek isteyenler
- Ziraat ve veteriner fakülteleriyle, ziraat ve hayvan sağlık okullarından mezun olanlar,
- En az 100 kovanlık damızlık oğul arı üretimi yapmak isteyenler faydalanabilmektedir.

6. 1. 5. Su Ürünleri Kredileri

Su ürünlerinin üretilmesi, değerlendirilmesi, pazarlanması, işlenmesi, su ürünlerine dayalı sanayi yatırımları ile su ürünlerine girdi sağlayan sanayiye dönük yatırımların gerçekleştirilmesi amacıyla, verimlilik ve karlılık ilkeleri doğrultusunda girişimde bulunacak üreticiler su ürünleri kredilerinden yararlanabilmektedir.

Su ürünleri üretiminde kullanılan araç ve gereçlerin bakımı ve onarımı ile akaryakıt, boya, motor yağı, oksijen, su, aydınlatma, yavru, yem, yumurta, ilaç ve üretim için zorunlu diğer girdilerin temini, işçi ücretlerinin ödenmesi gibi tüm girdilerin karşılanması amacıyla verilen krediler su ürünleri işletme kredisi kapsamına girmektedir.

Deniz ve göl balıkçılığı yapanların işletme kredileri, avlanma ekiplerinin cinslerine göre tespit olunmakta, yıllık faiz ve ücret artışları dikkate alınarak her yıl gerekli düzenlemeler yapılmaktadır.

Su ürünleri yetiştiricilerinin yem, yumurta, yavru giderlerinin tamamı işletme kredisi olarak karşılanmaktadır. İşletme kredilerinde vade en çok bir yıldır.

Su ürünleri üretici, avcı ve yetiştiricilerinin her çeşit avlanma, üretme, yetiştirme, araç ve gereçleri, deniz motorları ve diğer malzemeler ile sair demirbaş eşyayı edinebilmeleri için beş yıl kadar vadeli açılan krediler su ürünleri donatın kredilerine girer.

İşletmenin ihtiyacını gidermek amacıyla edinilecek araç ve gereçler ile deniz motorları ve balıkçı teknelerinin yeni ve işler vaziyette olması zorunludur. Araç gereç veya malzemenin satınalma bedelinin;

- Küçük ve orta büyüklükteki su ürünleri işletmeleri için %90'na kadarı,
  - Büyük Su ürünleri işletmeleri için %80'ine kadar
  - Yurt dışından ithal edilenleri için de %90'na kadarı,
- kredi olarak karşılanmaktadır.

6. 1. 6. Bağcılık Kredileri

Yurdumuzda bağcılık yapan tüm üreticiler bağcılık kredilerinden yararlanabilirler.

Kredi Verilmesinde Üreticilerde Aranacak Nitelikler ;

Bu konudaki kredilerden 1311 sayılı kanun gereği yeniden 30 dekara kadar bağ tesis etmek isteyen küçük üreticiler ile ihracata dönük yaş ve kuru üzüm yetiştiren üreticiler öncelikle yararlanmaktadırlar. Tesis edilecek azami bağ sahasının 90 dekarı geçmemesi gerekmektedir.

Bağcılık kredileri,

Kurulmuş işletmeler için ,

Donatım Kredileri: Mevcut bağlar için gerekli olan bez,naylon tente ve bunun gibi malzemelerin karşılanabilmesi amacıyla açılan kredilerdir. Donatma kredileri de azami 90 dekar bağ için kullanılır.

İşletme Kredileri: Mevcut bağlarda toprak işleme, budama, işçi ücretleri ve bunun gibi giderlerin karşılanabilmesi amacıyla açılan kredilerdir.

Verimlendirme ve İyileştirme Kredileri: Verimden düşmüş, bağların verimlerini arttırmak amacıyla açılan kredilerdir.

Tesis Kredileri: Mevcut bağların yüksek sisteme alınması ve beton sergi yapımı konularında açılan kredilerdir.

6. 1. 7. Yatırım Kredileri

Tarımsal işletme kurmak, edinmek veya mevcut işletmelerini modernize etmek isteyen üreticilere yönelik olarak, yapılan yatırımların finansmanı amacıyla açılan kredilerdir.

Bu kredilerin alınabilmesi için, kredi konusu yatırım için, yatırım unsurlarının nelerden oluştuğu , karakteristikleri, ölçüleri, temin ediliş şekli, yapıları ile yapılacak yatırımın süresi ve mali boyutunu içerecek şekilde hazırlanmış proje ile Bankaya Başvurulması gerekmektedir. Yapılacak teknik, ekonomik ve mali değerlendirmeler neticesinde projenin ödemem gücü belirlenerek kredinin geri ödeme planı tespit edilir. Azami vade 5 yıldır.

6. 1. 8. Spot Tarımsal Kredi

Ürün hasat dönemi öncesi kısa süreli nakit ihtiyacı bulunan tarımsal işletmeler ile seracılık, etlik piliç, tarla sebzeçiliği gibi sürekli nakit girişi bulunan tarımsal işletmelerin, kısa vadeli nakit ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla açılan kredilerdir.

Bu kredilerin azami vadesi bir yıldır. Spot kredilerde vade başında belirlenen faiz oranı vade sonuna kadar sabit olarak uygulanır.

6. 1. 9. Sabit Faizli Traktör Kredileri

Firmalar tarafından satılan traktör kredileri Bankalarca maksimum beş yıl vade olarak kredilendirilmektedir. Bu kapsamda açılacak kredilere, vade sonuna kadar kredinin açıldığı tarihteki sabit faiz oranı uygulanmaktadır.

Traktör kredilerinde kredilendirilme oranı proforma faturanın %75 dir.

6. 1. 10. Sözleşmeli Üretim Kredileri

Gerçek ve tüzel kişilerin; belirli bir ürünü girdi olarak kullanmak, ihraç etmek veya topluca pazarlamak amacıyla girdileri temin etmek, üretimle ilgili teknik hizmetleri vermek ürün almayı garanti etmek suretiyle, yetiştiricilerin işletmesinden ve işgücünden yaralanarak, düzenlenen sözleşmelere istinaden işleme ve pazarlama kapasiteleri dâhilinde, fason veya ürün alma taahhüdü ile yaptırdıkları, tarımsal üretimin finansmanına yönelik olarak doğrudan üreticiye veya üretimi planlanan firmaya açılan kredilerdir

6. 1. 11. Sübvansiyonlu Tarımsal Krediler

Üreticilerin finansman ihtiyaçlarının uygun koşullarda karşılanması, tarımsal üretimin geliştirilmesi, verimliliğin ve kalitenin artırılması amacıyla verilen kredilerdir.

6. 1. 12. Tarım Sigortaları

Türkiye gibi sanayileşme yolunda olan ancak tarımın ekonomide oldukça önemli bir yer tuttuğu ülkelerde bu sektörün üzerine düşen görevler de oldukça büyüktür. Az gelişmiş, gelişmekte olan ve bu süreci tamamlamış bütün ülkelerin ekonomilerinde tarım vazgeçilmez bir öneme sahiptir.

Tarım sektörünün en önemli özelliği günümüzün gelişen teknolojisine karşın üretimin üreticinin kontrolünde olmayan doğa koşullarının altında oluşudur. En gelişmiş ülkelerde bile teknoloji, tarım üretimi için doğa koşullarına karşı tam güvence sağlayabilecek düzeye erişememiştir.

Tarımda; bitkisel ve hayvansal üretimi tehdit eden riskler vardır. Bunlar da hava koşulları, fiyatlar, girdi-çıkıtı, hastalık ve zararlılar, verimdeki değişme olarak özetlenebilir. Bu gibi risklere bağlı olarak verim ve fiyatlardaki istikrarsızlık, üreticinin gelirinde de

dalgalanmalara neden olmaktadır. Bu nedenle, gelişmiş ülkelerde tarım sektörünü koruyucu ve yaşam standardını yükseltici önlemler alınmaktadır. Türkiye’de de tarımsal ve hayvansal üretimi tehdit eden risk ve belirsizlikler sonucu meydana gelecek hasarların önlenmesi için en etkili sistem Tarım Sigortası’dır.

Tarım sigortası; tarım sektörünün ve kırsal kesimin bütün sorunlarına çözüm olmamakla birlikte, sağlıklı gelişmesini sağlayabilecek bir özelliğe sahiptir. Tarım sektöründe üreticiler ne kadar önlem alırlarsa alsınlar doğal afetleri engellemeleri mümkün olamamaktadır. Bu nedenle de üreticilerin, risk ve belirsizliklere karşı kullandıkları en temel yöntemin polikültür tarım olduğu söylenebilir. Fakat, polikültür tarım, ihtisaslaşmayı engellemektedir. Oysa ki her faaliyet alanında olduğu gibi tarımda da girdi basına verimlilik artışı, ihtisaslaşma ile mümkün olmaktadır. Tarım sigortaları uygulamalarının olmadığı bölgelerde üreticiler, üretimlerini güvence altına almak amacıyla polikültür tarıma yönelmekte, verimlilik dolayısıyla, üretim hacmi düşmektedir. Tarım Sigortalarının önemi bu noktada ortaya çıkmaktadır.

Tarım sigortalarının gelişim düzeyleri; ülkelerin tarım politikaları, tarımın ekonomideki yeri ve tarımsal kesimin toplumsal ve sosyal yapı üzerine olan etkilerine bağlı olarak değişim gösterir.

Dünyada modern anlamda tarımsal sigorta uygulamaları 1770 - 1800 yılları arasında Avrupa da başlamıştır. İlk kez İrlanda’da sigorta kooperatiflerince hayvan sigortaları ve Almanya’da ise dolu ve yangın sigortaları yapılmıştır. Ancak ilk uygulamalar deneyimin yetersizliği, sigortalı sayısının artırılamaması, prim oranlarının düşük ve çoğu kez sabit olarak belirlenmesi, hasar dengesinin kurulamaması, devlet desteğinin yetersizliği, reasürör bulma güçlüğü gibi nedenlerle başarısız olmuştur. 19 ve 20. yüzyılda önce Avrupa ülkeleri ve daha sonra ABD ve Japonya gibi ülkelerde geniş kapsamlı tarım sigortaları uygulamaları başlamıştır.

Ülkenin coğrafi konumu ve iklim koşulları dikkate alınarak bitkisel üretimi en fazla etkileyen riskler sigorta kapsamına alınabilir. Bugün İsviçre, Danimarka, İsveç, Arjantin, Avustralya, Fransa, İngiltere gibi ülkelerde bitkisel ürünler yalnızca dolu riskine karşı, İrlanda’da ise yalnızca yangın riskine karşı sigortalanmaktadır. Dünya’da tarım sigortasının

en yaygın sekli, dolu ve don, dolu ve yangın sigortalarıdır. Tarım sigortasının henüz gelişme eğiliminde olduğu Yunanistan ve Bulgaristan'da dolu ve don, Almanya'da dolu ve yangın, Çekoslovakya'da özellikle tahıllar ve sebzelerde dolu, don, sel, fırtına ve yangına karşı sigorta yapılmaktadır.

Ürün sigortasının en gelişmiş ve modern sekli; bitkisel ve hayvansal üretimin tüm risklere (ala risk) karşı sigortasının yapılmasıdır. ABD, Japonya, Kanada, Seylan, Yeni Zelanda ve Brezilya gibi ülkelerde bitkisel ürünler bütün risklere karşı tek bir poliçe ile sigortalanabilmektedir. Japonya, Brezilya ve Seylan'da ala risk sigorta uygulaması zorunlu iken, ABD ve Kanada'da ise isteğe bağlıdır. Bütün tehlikeleri kapsayan ürün sigortalarının uygulandığı ülkelerde Tarım sigortaları devlet tarafından desteklenmektedir.

İs, gelir, damızlık, kasaplık hayvanlar ile süs hayvanlarının hayatları, hastalık, kaza, verimden düşme, zehirlenme, kastrasyon, cerrahi operasyon, yavru atma ve doğum, ölüm veya zorunlu öldürme halleri, nakliye, yaralanma gibi risklere karşı sigortalanmaktadır. bazı ülkelerde bütün hayvanlar sigorta kapsamına alınırken, bazı ülkelerde belirli sayıdaki hayvan çeşitleri sigorta kapsamına alınmaktadır.

Örneğin; Japonya'da sığır, at, domuz ve ipek böcekleri hayvan sigortası kapsamındadır. ABD, Danimarka, Almanya, Fransa, İsviçre gibi ülkelerde ise bütün çiftlik hayvanları sigortalanabilmektedir.

Türkiye'de 60 milyon hektar alan, tarım alanı olarak kabul edilmesine karşın, ekilebilir alanlar toplam tarımsal arazinin %40. 7sini oluşturmaktadır. Diğer bir ifadeyle toplam ekilebilir alanımız, 24. 4 milyon hektardır. Ekili tarım alanlarının %98'ine dolu yağdığı, %47'lik kısmının da hasara uğradığı ve sadece %1. 8'lik kısmının sigorta edildiği göz önüne alınırsa, sigortacılık açısından büyük bir potansiyelin var olduğu ancak; varolan potansiyelin değerlendirilemediği ve bu nedenle tarım sigortalarının (dolu ve hayvan hayat sigortaları) sektör içerisindeki payının halen %1 seviyesinde bulunduğunu söylemek mümkündür.

Türkiye'de tarım sigortaları uygulamasına 1957 yılında başlanmış, dolu ve hayvan sigortası uygulamaları ile günümüze kadar gelinmiştir. Türkiye'de henüz tarım sigortaları konusunda yoğunlaşan ve prim üretiminin önemli bölümünü bu branştan sağlayan bir şirket

yoktur. Ayrıca tarım sigortaları, hem ürün bazında hem de alan olarak yaygınlaştırılmamıştır.

Türkiye’de ilk tarım sigortası uygulamalarını başlatan Şeker Sigorta ve Başak Sigorta şirketlerinin kurucu ortaklarına bakıldığında, bu şirketlerin tarım sigortasına başlamalarındaki en önemli amacın, kurucularının faaliyet alanlarında bulunan çiftçilerin bitkisel ve hayvansal üretimlerinin güvence altına alınması olduğunu söylemek mümkündür. Bugün ise, elemanlar sigorta branşlarında faaliyet gösteren 40 sigorta şirketinden, 9 şirket tarım sigortası branşında faaliyet göstermektedir. Ancak, toplam prim üretiminin %54’lük kısmı Başak Sigorta tarafından gerçekleştirilmektedir.

1963-1998 yılları arasında tarım sigortası primlerinin tarım sektörü GSMH’si içindeki payı %0.005 ile % 0.047 arasında değişirken, aynı dönemde tarım sigortası primlerinin toplam sigorta primleri içerisindeki payı %0.53 ile % 1.97 arasında değişmiştir.

Bu veriler ışığında, Tarım sigortasında beklenen etkinliğin sağlanamaması, sigorta sektörünün özkaynaklarının yetersiz olması, kapasite eksikliği, reasürans temininde zorluklar, teknik yetersizlik, eğitilmiş personel açığının yanı sıra, tarımı tehdit eden risklerin çok, çeşitli ve katastrofik nitelikte olması ve tarım sigortası yaptıracak olan kitlenin ekonomik imkanlarının sınırlı, genel olarak da sigorta kültürünün gelişmemiş olmasından kaynaklanmaktadır.

Son yıllarda tarım sigortalarında sağlanan reel büyümeye karşın, beklenen seviyeye ulaşamadığı görülmektedir. Bunun da nedeninin; gerek tarım sektöründen gerekse sigorta sektöründen kaynaklanan sorunlar olduğu söylenebilir.

Sigortacılık sektöründen kaynaklanan sorunlar;

- Sigorta şirketlerinin tarım sigortalarına; düşük prim üretimi nedeniyle ve geliştirmek için gerekli alt yapının oluşturulması masraflı olduğundan, gerekli ilgiyi göstermemesi,
- Sigorta şirketlerinin geniş kapsamlı bir tarım sigortası uygulaması yapacak kadar öz kaynağa sahip olmaması,

- Devletin de bu konuda desteğinin bulunmaması,

- Tarım tekniğı ile sigorta tekniğini birlikte değerlendirebilecek uzman kadronun yeterli olmaması şeklinde özetlenebilir,

Tarım sektöründen kaynaklanan sorunlar ise;

- Tarım kesiminin sigorta primlerini ödeyebilecek ölçüde mali yapıya sahip olmaması,

- Tarım tekniğinin yeterince gelişmemiş ve standardizasyonun sağlanamamış olması nedeniyle, sigorta primlerinin diğer elemanlar branşlara göre yüksek olması,

- Tarımda karşılaşılan risklerin genellikle katastrofik nitelikte olması,

- Tarım arazilerinin küçük, parçalı ve dağınık olması nedeniyle, üretici başına düşen sigorta priminin yüksek olması,

- Tarım kesiminin sosyal ve kültürel durumunun, eğitim düzeyinin diğer sektörlerle göre nispeten düşük olması,

- Tarım kesiminin muhafazakar ve kadercı yaklaşımının olması,

- 5254 sayılı Tabii Afetlerden Zarar Gören Çiftçilere yapılacak Tohumluk Yardımı Hakkındaki kanun ile 2090 sayılı Tabii Afetlerden Zarar Gören Çiftçilere yapılacak Yardımlar Hakkındaki kanunların, tarım sigortalarına alternatif olarak görülmesi,

❖ Tarım Sigortalarının geliştirilmesine ilişkin bir politikanın olmaması ve tarım sigortasının tamamen özel sektörün girişimine bırakılması şeklinde ifade edilebilir.

Tarım Sigortasında gelişmenin sağlanabilmesi için, tarım sigortasının, tarım destekleme programları kapsamında değerlendirilmesi gerekmektedir. Bu programın iyi uygulanması ve yaygınlaştırılması halinde; önemli ölçüde etkinlik sağlanabilecektir. Bu itibarla, büyük kaynak aktarımlarına gerek olmaksızın kurulacak sistemin yükü; ödenen primler yoluyla

çiftçilere paylaştırılmış olacaktır. Ancak bunun için, devletin katkısının sağlanması ve sigortanın çeşitli yollarla devlet imkanlarından yararlananlar için belli bir ölçüde zorunlu hale getirilmesi gerekmektedir.

Bu durumda, Tarım Ürün sigortası Kanun Tasarısı önem taşımaktadır. Çünkü, bu kanun; çiftçilerin; bitkisel ürünlerinin ve tarımsal üretimde kullanılan mallarının doğal afetlerden, çiftlik hayvanlarının doğal afetler, hastalıklar ve kazalardan göreceği zararları teminat altına alarak, devletin, üreticilerin, üretici kuruluşların ve sigorta şirketlerinin katılımını ve tarım Sigortalarının gelişimini sağlayacaktır.

Tarım Ürün sigortası Kanun Tasarısının uygulamaya konulması halinde 5254 ve 2090 şayili kanunlar ile devletin tarım kesimine aktardığı kaynak israfının önüne geçilmiş olacaktır.

Böylelikle sigorta şirketleri portföyünde tarım sigortası branşının payının artacağı, dolayısıyla, şirketlerin tarım sigortası branşına gerekli önemi vererek, kaynak aktarımı ve teknik kadro desteği sağlayacağı söylenebilir.

Bununla beraber, tarım sigortalarının sektördeki payının artması, eğitim çalışmalarına hız kazandıracaktır. Bu itibarla; tarım kesiminin sosyal ve kültürel yapısının, eğitim düzeyinin, muhafazakar ve kaderci anlayışının da gelişmesi sağlanacaktır.

Tarım Sigortalarının yaygınlaşmasıyla, üretimdeki risk ve belirsizlikler giderileceğinden, tarımda ihtisaslaşma başlayacak, verimlilik ve üretim hacmi büyüme gösterecektir. Yaygınlaşmanın sağlanması, aynı zamanda tarım branşında reasürör bulma zorluğunu da ortadan kaldıracaktır. Ayrıca, tarım sigortası, çiftçinin gelir düzeyindeki dalgalanmaları azaltacaktır.

Sonuç olarak, Tarım ülkesi olan Türkiye’de bu potansiyelin değerlendirilmesi halinde, tarım sigortasının diğer branşlar kadar yüksek bir paya sahip olabileceğini söylemek mümkündür. Bu da su anda tarım politikası içerisinde yürütülen bir tarım sigortaları sisteminin geliştirilmesi ile mümkün olacaktır.

Tarım Sigortasında gelişmenin sağlanabilmesi için, tarım sigortasının, tarım destekleme programları kapsamında değerlendirilmesi gerekmektedir. Bu programın iyi uygulanması ve

yaygınlaştırılması halinde; önemli ölçüde etkinlik sağlanabilecektir. Bu itibarla, büyük kaynak aktarımlarına gerek olmaksızın kurulacak sistemin yükü; ödenen primler yoluyla çiftçilere paylaştırılmış olacaktır. Ancak bunun için, devletin katkısının sağlanması ve sigortanın çeşitli yollarla devlet imkanlarından yararlananlar için belli bir ölçüde zorunlu hale getirilmesi gerekmektedir.

Bu durumda, Tarım Ürün sigortası Kanun Tasarısı önem taşımaktadır. Çünkü, bu kanun; çiftçilerin; bitkisel ürünlerinin ve tarımsal üretimde kullanılan mallarının doğal afetlerden, çiftlik hayvanlarının doğal afetler, hastalıklar ve kazalardan göreceği zararları teminat altına alarak, devletin, üreticilerin, üretici kuruluşların ve sigorta şirketlerinin katılımını ve tarım Sigortalarının gelişimini sağlayacaktır.

Tarım Ürün sigortası Kanun Tasarısının uygulamaya konulması halinde 5254 ve 2090 şayili kanunlar ile devletin tarım kesimine aktardığı kaynak israfının önüne geçilmiş olacaktır.

Böylelikle sigorta şirketleri portföyünde tarım sigortası branşının payının artacağı, dolayısıyla, şirketlerin tarım sigortası branşına gerekli önemi vererek, kaynak aktarımı ve teknik kadro desteği sağlayacağı söylenebilir.

Bununla beraber, tarım sigortalarının sektördeki payının artması, eğitim çalışmalarına hız kazandıracaktır. Bu itibarla; tarım kesiminin sosyal ve kültürel yapısının, eğitim düzeyinin, muhafazakar ve kaderci anlayışının da gelişmesi sağlanacaktır.

Tarım Sigortalarının yaygınlaşmasıyla, üretimdeki risk ve belirsizlikler giderileceğinden, tarımda ihtisaslaşma başlayacak, verimlilik ve üretim hacmi büyüme gösterecektir. Yaygınlaşmanın sağlanması, aynı zamanda tarım sektöründe reasürör bulma zorluğunu da ortadan kaldıracaktır. Ayrıca, tarım sigortası, çiftçinin gelir düzeyindeki dalgalanmaları azaltacaktır.

7. TARIMSAL KREDİ SAĞLAYAN BANKA VE ÜRÜNLER

Türkiye’de faaliyet gösteren ticari bankalar içerisinde Tarımsal Kredi Paketi Bulunan Bankalar aşağıda sıralanmıştır.

- Ziraat Bankası
- Vakıflar Bankası
- Akbank
- Finansbank
- Halk Bankası
- Türkiye İş Bankası
- Garanti Bankası
- Denizbank

En eski ve en geniş tarımsal kredi paketi bulunan Ziraat Bankası tarafından yürütülen uygulamalar ve kapsamı aşağıdaki şekilde özetlenebilir.

-Sübvansiyonlu Tarım Kredileri;

Tarım ve Köyişleri Bakanlığı’nın “Tarımsal Üretime Yönelik Düşük Faizli Yatırım ve İşletme Kredisi Kullanılmasına İlişkin Uygulama Tebliği” kapsamında, Ziraat Bankası ve Tarım Kredi Kooperatiflerince düşük faizli kredi kullanılmaktadır.

Krediye Konu Olabilecek Faaliyetler;

- Damızlık süt sığırcılığı
- Büyükbaş Hayvan Yetiştiriciliği (Sığır-Manda)
- Küçükbaş Hayvan Yetiştiriciliği (Koyun-Keçi)
- Organik Tarım
- İyi Tarım
- Sertifikalı Tohum (Arpa-Buğday) Kullanımı
- Sertifikalı Tohum ve Fide Üretimi
- Sertifikalı Meyve Fidanı Üretimi
- Sertifikalı Meyve Fidanı Kullanımı

- Su Ürünleri Yetiştiriciliği
- Kontrollü Örtüaltı Tarımı
- Tıbbi Aromatik Bitki Yetiştiriciliği
- Tarımsal Sulama
- AR-GE
- Tarımsal Mekanizasyon (Traktör ve Biçerdöver Hariç)

Bu kapsamda;

Ziraat Bankası tarımsal kredi kullandırım usul ve esaslarına uygun olmak koşuluyla, 31. 12. 2006 tarihine kadar, Banka cari tarımsal kredi faiz oranlarından kredi konusuna göre %25-60 arasında değişen oranlarda indirim yapılarak, İşletme kredilerine:

- Vade esasına göre azami 12 ay,
- BCH şeklinde 3, 6 veya 9 aylık hesap devresi belirlenmek suretiyle azami 18 ay,
- Spot tarımsal kredilerde (sabit faizli olarak) azami 120 gün,
- Yatırım kredilerine azami 5 yıl (60 ay),
- Sabit faizli traktör kredilerine azami 36 ay vade verilerek,

Bir gerçek ve/veya tüzel kişiye, hayvansal üretim konusunda azami 500. 000 YTL'ye kadar, diğer kredi konularında ise azami 250. 000 YTL'ye kadar kredi açılabilir.

Bitkisel Üretim;

Tarla, bahçe ve seralarda tahıl, baklagil, yağlı tohumlu bitki, endüstri bitkisi, mantar, meyve ve sebze gibi bitkisel ürünlerin yetiştiriciliğini yapan gerçek ve tüzel kişi müşterilerine;

- Tarımsal işletmelerinin yatırıma yönelik giderlerinin finansmanı amacıyla azami 5 yıl vadeli yatırım kredisi
- Tohum, fide, gübre, ilaç, işçilik, akaryakıt, elektrik, su, toprak işleme, bakım, hasat, harman, ambalajlama, pazarlama giderlerinin finansmanı amacıyla azami 18 ay vadeli işletme kredisi ürünleri sunulmaktadır.
- %25 indirim ile bu pakette faiz oranı yıllık %17. 50 yerine %13. 1 olarak uygulanmaktadır (www. ziraatbankasi. com. tr ; 2008).

Faizsiz Tarımsal Sulama;

Gerçek ve tüzel kişi müşterilere tarlalarına getirdikleri suyu, modern basınçlı sulama sistemleri (damla/yağmurlama sulama sistemleri) ile tarla içine dağıtmalarına yönelik yatırım maliyetlerinin tamamı azami 5 yıl vade ile yatırım kredisi ürünü dahilinde kredilendirilmektedir. Yıllık faiz oranı %0'dır.

Tarımsal Sulama;

Bitki gelişmesi için gerekli olan ve doğal yağışlarla karşılanamayan suyun sağlanması, derin kuyu açılması ve kaynağından alınarak tarlaya kadar taşınmasına yönelik yatırım giderleri azami 5 yıl vadeli yatırım kredisi ürünleri dahilinde kredilendirilmektedir. %17.50 olan yıllık faiz oranı %60 indirim dahilinde %7'ye kadar inebilmektedir.

Seracılık;

En az 1 dekar büyüklüğündeki seralarda Kontrollü Örtüaltı Üretimine Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik esaslarına uygun olarak örtüaltı yetiştiriciliği yaptığı T. C. Tarım ve Köyişleri Bakanlığı tarafından tespit edilen ve kayıt altına alınan işletmeler ile hazırladıkları projeler Bakanlık Teşkilatınca onaylanmış yeni kurulacak işletmelere;

- Yatırıma yönelik giderlerin finansmanı amacıyla azami 5 yıl vadeli yatırım kredisi
- İşletme giderlerinin finansmanı amacıyla azami 18 ay vadeli işletme kredisi ürünleri sunulmaktadır. %40'a varan indirim ile faiz oranı %17.50'den %10.50'ye çekilmektedir.

Organik Tarım;

Organik Tarım Kanunu ile Organik Tarımın Esasları ve Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik esasları dahilinde, organik tarımsal ürün ve organik tarımsal girdi üretimi yapan, ürünü toplayan, işleyen, ambalajlayan, pazarlayan veya bu faaliyetleri yapacak olan gerçek/tüzel kişi müşterilerine;

- Yatırıma yönelik giderlerinin finansmanı amacıyla azami 5 yıl vadeli yatırım kredisi
- İşletme giderlerinin finansmanı amacıyla azami 18 ay vadeli işletme kredisi %60 indirim oranı ile yıllık %17.50'den %7'ye çekilerek sunulmaktadır.

Sertifikalı Tohum ve Fide Üretimi;

- Her türlü sertifikalı tohumları yurtiçinde üreten ve ürettiğini belgeleyen, T. C. Tarım ve Köyişleri Bakanlığı tarafından tohumculuk kuruluşu (kamu kurum ve kuruluşları hariç) olarak kabul edilen kuruluşlara ve/veya sözleşmeli tohum üretimi yapan gerçek ve tüzel kişiler ile
- "Sebze Fidesi Üretim ve Pazarlaması Yönetmeliği" esaslarına göre sebze fidesi üretimi yapan gerçek ve tüzel kişi müşterilerine

tarımsal işletmelerinin yatırıma yönelik giderlerinin finansmanı amacıyla azami 5 yıl vadeli yatırım kredisi ve/veya işletme giderlerinin finansmanı amacıyla azami 18 ay vadeli işletme kredisi **%8.75** yıllık indirimli faiz oranı ile sunulmaktadır.

Sertifikalı Tohum ve Fide Kullanımı;

T. C. Tarım ve Köyişleri Bakanlığı tarafından tohumculuk kuruluşu olarak kabul edilen kuruluşlarca yurtiçinde üretilip sertifikalandırılan tohum ve fideleri kullanarak üretim yapan gerçek veya tüzel kişi müşterilere sadece tohum ve fide giderleri, azami 18 ay vade ile işletme kredisi ürünleri dahilinde indirimli olarak **%7** yıllık faiz oranı ile kredilendirilmektedir.

Sertifikalı Meyve Fidanı Üretimi;

Yıllık sertifikalı fidan üretimi 15.000 adedin üzerinde olan, anaçlık, kalem damızlığı ve üretim ünitesi dahil olmak üzere 10 dekar ve üzeri alanda üretim yapan ve meyve-asma fidanı sertifikasını ibraz eden gerçek ve tüzel kişi müşterilerine;

- Tarımsal işletmelerinin yatırıma yönelik giderlerinin finansmanı amacıyla azami 5 yıl vadeli yatırım kredisi
- İşletme giderlerinin finansmanı amacıyla azami 18 ay vadeli **%8.75** indirimli faiz oranlı işletme kredisi ürünleri sunulmaktadır.

Sertifikalı Meyve Fidanı Kullanımı;

Yumuşak çekirdekli, sert çekirdekli, sert kabuklu meyveler, narenciye, bağ ve kivi tesisi için en az 10 dekar; bodur ve yarı bodur çeşitler için en az 5 dekar; çilek için en az 3 dekar ve diğer meyveler için en az 10 dekar sertifikalı fidan ile kapama (tek bir üründen oluşan) bahçe tesis etmek isteyen gerçek/tüzel kişi müşterilerine;

- Tarımsal işletmelerinin yatırıma yönelik giderlerinin finansmanı amacıyla azami 7 yıl vadeli yatırım kredisi
- İşletme giderlerinin finansmanı amacıyla azami 18 ay vadeli işletme kredisi ürünleri sunulmaktadır. Faiz oranı %17.50'den %50 indirim ile %8.75'e çekilmektedir.

İyi Tarım Uygulamaları;

Tarımsal faaliyetlerini "*İyi Tarım Uygulamalarına İlişkin Yönetmelik*" esasları dahilinde yürüten gerçek/tüzel kişi müşterilerine;

- Tarımsal işletmelerinin yatırıma yönelik giderlerinin finansmanı amacıyla azami 5 yıl vadeli yatırım kredisi
- İşletme giderlerinin finansmanı amacıyla azami 18 ay vadeli işletme kredisi %7 faiz oranı ile sunulmaktadır.

Tıbbi Aromatik Bitki Yetiştiriciliği;

Aromatik ve tıbbi bitkilerden; kekik, biberiye, adaçayı, sığla yağı, sumak, keçi boynuzu, defne, fesleğen, likapa, ıhlamur ve safranın kültür alanlarında üretimini yapan işletmeler ile yeni kurulacak işletmelere;

- Yatırıma yönelik giderlerinin finansmanı amacıyla azami 5 yıl vadeli yatırım kredisi
- İşletme giderleri finansmanı amacıyla azami 18 ay vadeli işletme kredisi %10.5 yıllık faiz oranı ile sunulmaktadır.

Doğal Çiçek Soğanlarının Üretimi ;

Doğal Çiçek Soğanlarının Sökümü, Üretimi ve Ticaretine İlişkin Yönetmelik esaslarına göre Doğal Çiçek Soğanlarının 2008 Yılı İhracat Listesi Hakkında 2007/45 Sayılı Tebliğ'de yer alan doğal çiçek soğanlarının üretimine yönelik faaliyetlerde bulunan gerçek/tüzel kişi müşterilerine;

- İklim odaları, temizleme, kurutma, boylandırma gibi alet ekipmanların alınması ve/veya bunların modernizasyonu amacıyla azami 5 yıl vadeli yatırım kredisi
- İşletme giderlerinin finansmanı amacıyla azami 18 ay vadeli işletme kredisi ürünleri sunulmaktadır.

7. 1. HAYVANSAL ÜRETİM

Arıcılık;

Arı Yetiştiricileri Birliği veya Bal Üreticileri Birliği'ne üye olan ve en az 50 koloniyle üretim yapan veya yapmak isteyen gerçek/tüzel kişilere,

- Arılı kovan, yeni kovan, arıcılıkta kullanılan maske, körük, el demiri, bal süzme makinesi, polen kurutma makinesi,
- Ana arı işletmesi oluşturmak için çiftleştirme kutusu, ana arı kafesi, ana arı ızgarası vb. malzeme ve ekipmanların alımı,
- Gezginci arıcılık yapanlar için arı nakliye gideri ve işçilik dahil diğer giderlerinin finansmanı amacıyla indirimli %10. 5 faiz oranı ile azami 18 ay vade ile işletme kredisi ürünleri sunulmaktadır.

Süt Sığırcılığı;

Damızlık Belgeli ve/veya Saf Irk Sertifikalı 10 baş ve üzerinde hayvanı olan veya mevcut hayvan sayısını 10 baş ve üzerine çıkarmak isteyen ya da en az bu kapasiteler ile yeni tesis kurmayı amaçlayan gerçek/tüzel kişi müşterilerine,

- En fazla ilk doğumunu yapmış inek veya ilk yavrusuna gebe düve alımı, barınak yapımı ve tadilatı, süt sağım ünitesi, süt soğutma tankı, yem hazırlama ünitesi, yonca

ve korunga tesis giderleri gibi yatırım giderlerinin finansmanı amacıyla azami 5 yıl vadeli yatırım kredisi

- İşletme giderlerinin finansmanı amacıyla azami 18 ay vadeli işletme kredisi ürünleri %7 yıllık faiz oranı ile sunulmaktadır.

Büyükbaş Süt Hayvancılığı;

10 baş ve üzerinde kültür ırkı ve melezi gebe düve veya inek/mandaya sahip veya hayvan sayılarını asgari bu kapasiteye çıkarmak ya da en az bu kapasiteler ile yeni işletme kurmak isteyen gerçek/tüzel kişi müşterilerine;

- ❖ Kültür ırkı ve melezi gebe düve veya azami dört yaşında inek/manda alımı, süt sağım ünitesi, süt soğutma tankı, yem hazırlama ünitesi ile yonca-korunga tesis giderlerinin finansmanı amacıyla azami 5 yıl vadeli yatırım kredisi
- ❖ İşletme giderlerinin finansmanı amacıyla azami 18 ay vadeli işletme kredisi ürünleri sunulmaktadır.
- ❖ Faiz oranı yıllık %10.5 olarak uygulanmaktadır.

Küçükbaş Süt Hayvancılığı;

Koyun yetiştiriciliğinde en az 50 baş, Saanen ve Kilis Keçisi yetiştiriciliğinde en az 25 baş kapasite ile üretim yapan, en az bu kapasiteler ile yeni tarımsal işletme kurmak ya da mevcut hayvan sayılarını bu kapasitelere yükseltmek isteyen gerçek/tüzel kişi müşterilerine;

- ❖ Hayvan alımı, süt sağım ünitesi, süt soğutma tankı ve yem hazırlama ünitesi giderlerinin finansmanı amacıyla azami 5 yıl vadeli yatırım kredisi
- ❖ İşletme giderlerinin finansmanı amacıyla azami 18 ay vadeli işletme kredisi ürünleri %10.5 faiz oranı ile sunulmaktadır.

Damızlık Düve Yetiştiriciliği;

Damızlık Belgeli ve/veya Saf Irk Sertifikalı analardan doğan düveler ile 50 baş ve üzeri kapasitelerle işletme kurmak veya mevcut hayvan sayısını 50 baş ve üzerine çıkarmak isteyen gerçek ve tüzel kişi müşterilerine;

- ❖ Hayvan alımı (7-15 aylık) konusunda 1 yılı ödemesiz (faiz ödemeli) azami 2 yıl vadeli yatırım kredisi
- ❖ Barınak yapımı ve tadilatı, alet ekipman alımı, yonca ve korunga tesis giderleri vb. konularda azami 5 yıl vadeli yatırım kredisi
- ❖ İşletme giderlerinin finansmanı amacıyla azami 18 ay vadeli işletme kredisi ürünleri sunulmaktadır. Faiz oranı yıllık %7'dir.

Besicilik;

Sığır, manda gibi büyükbaş hayvanlar veya koyun, keçi gibi küçükbaş hayvanlar ile besicilik faaliyetlerinde bulunan gerçek ve tüzel kişi müşterilerine;

- ❖ Yem hazırlama ünitesi, alet-ekipman alımı gibi yatırıma yönelik giderlerinin finansmanı amacıyla azami 5 yıl vadeli yatırım kredisi
- ❖ Hayvan alımı, yem, aşı, ilaç, işçilik gibi giderlerinin finansmanı amacıyla azami 18 ay vadeli işletme kredisi yıllık %13.13 indirimli faiz oranı ile uygulanmaktadır.

7.2. TARIMA DAYALI İHTİSAS ORGANİZE SANAYİ BÖLGELERİNDE HAYVANSAL ÜRETİM

Tarıma Dayalı İhtisas Organize Sanayi Bölgelerinde Yapılacak Besicilik ;

4562 sayılı Organize Sanayi Bölgeleri Kanunu ve mevzuatına göre kurulan, Sanayi ve Ticaret Bakanlığınca yatırım programına alınmış ve alt yapıları tamamlanmış (TDİOSB) Tarıma Dayalı İhtisas Organize Sanayi Bölgelerinde, küçük ve büyükbaş besicilik faaliyetlerinde bulunan veya bulunacak olan gerçek ve tüzel kişi müşterilerine;

- ❖ Yatırım giderlerinin finansmanı amacıyla azami 5 yıl vadeli yatırım kredisi
- ❖ İşletme giderlerinin finansmanı amacıyla azami 18 ay vadeli işletme kredisi
- ❖ ürünleri sunulmaktadır. Yıllık faiz oranı %7'dir.

Tarıma Dayalı İhtisas Organize Sanayi Bölgelerinde Yapılacak Süt Hayvancılığı;

4562 sayılı Organize Sanayi Bölgeleri Kanunu ve mevzuatına göre kurulan, Sanayi ve Ticaret Bakanlığınca yatırım programına alınmış ve alt yapıları tamamlanmış (TDİOSB)

Tarıma Dayalı İhtisas Organize Sanayi Bölgelerinde, küçük ve büyükbaş süt hayvancılığı faaliyetlerinde bulunan veya bulunacak olan gerçek ve tüzel kişi müşterilerine;

- ❖ Yatırım giderlerinin finansmanı amacıyla azami 5 yıl vadeli yatırım kredisi
- ❖ İşletme giderlerinin finansmanı amacıyla azami 18 ay vadeli işletme kredisi ürünleri %7 yıllık faiz oranı ile sunulmaktadır.

7.3. SU ÜRÜNLERİ

Su Ürünleri Avcılığı;

Su ürünleri avcılığı konusunda faaliyet gösteren gerçek ve tüzel kişi müşterilerine;

Deniz motoru, balıkçı teknesi, ağ, balık adam takımı, oksijen tüpü, balık bulucu cihaz vb. donanımları edindirmek amacıyla azami 5 yıl vadeli yatırım kredisi

- ❖ Su ürünleri avcılığı yapan teknelerinin akaryakıt, yağ, bakım-onarım, kumanya ve işçi avans ödemeleri ile ürün pazarlamada kullanılan sandık, buz, kağıt ve nakliye giderlerinin finansmanı amacıyla azami 18 ay vadeli işletme kredisi ürünleri %17.50'den yıllık %13.13'e indirimli olarak sunulmaktadır.

Su Ürünleri Yetiştiriciliği;

Su ürünleri yetiştiriciliği yapan veya T. C. Tarım ve Köyişleri Bakanlığı tarafından onaylanmış projesi ile su ürünleri yetiştiricilik faaliyetlerine başlamak isteyen gerçek ve tüzel kişi müşterilerine;

- ❖ Kafes ve havuz gibi her türlü su ürünleri yetiştiricilik sistemleri
- ❖ Kuluçkahane kurulması
- ❖ Kurulu sistemlerin kapalı devre üretim sistemine dönüştürülmesi ve modernizasyonu
- ❖ Alet ve ekipman alımı konusunda azami 5 yıl vadeli yatırım kredisi
- ❖ İşletme giderlerinin finansmanı amacıyla azami 18 ay vadeli işletme kredisi ürünleri %50 indirimle yıllık %8.75 faiz oranı ile sunulmaktadır.

7. 4. TARIM ALET EKİPMAN KREDİLERİ

Tarımsal Mekanizasyon;

Gerçek veya tüzel kişi müşterilerine, Tarımsal Mekanizasyon Araçlarının Kredili Satışına Esas Deney ve Denetimlerle İlgili Tebliğ esaslarına göre zirai kredilendirme belgesi olan yeni ve kullanılmamış tüm tarımsal mekanizasyon araçlarının edindirilmesi amacıyla azami 5 yıl vadeli yatırım kredisi ürünleri sunulmaktadır. İndirim oranı %30'dur ve faiz oranı yıllık %12. 25 olarak uygulanmaktadır.

7. 5. TRAKTÖR

I- Sabit Faizli Traktör Kredisi

Tarım işletmelerinin daha verimli çalışmaları ve mekanizasyon düzeylerini yükseltmelerini teminen, Bankayla anlaşma yapan firmaların sattığı yeni ve kullanılmamış traktörleri alan gerçek ve tüzel kişilere,

- ❖ Krediye konu aracın kasko bedeli üzerinden Banka adına rehni ve kefalet değerliliği olan en az iki kişinin müşterek borçluluk ve müteselsil kefaleti karşılığında,
- ❖ 3, 6 veya 12 ayda bir eşit taksit ödemeli olarak 12, 18, 24, 36, 48, 60 ay vade ile
- ❖ Vade sonuna kadar kredinin açıldığı tarihteki sabit faiz oranı uygulanarak yatırım kredisi kullandırılmaktadır.

Traktör ve Biçerdöver Kredisi;

Tarımsal Mekanizasyon Araçlarının Kredili Satışına Esas Deney ve Denetimlerle İlgili Tebliğ esaslarına göre zirai kredilendirme belgesi olan yeni ve kullanılmamış biçerdöver ve traktörleri edinmek isteyen gerçek ve tüzel kişi müşterilerine azami 5 yıl vadeli yatırım kredisi ürünleri sunulmaktadır. Uygulanan faiz oranı yıllık %13. 13'dir.

Ar-Ge;

Her türlü tarımsal faaliyete yönelik araştırma geliştirme çalışmalarında bulunan gerçek ve tüzel kişiliğe sahip kurum ve kuruluşlara; yapacakları projeli (TAGEM tarafından onaylı)

araştırma geliştirme faaliyetleri için azami 5 yıl vadeli yatırım kredisi ürünleri %40 indirim ile yıllık %10.5 faiz oranı ile sunulmaktadır.

7. 6. DİĞER TİCARİ BANKALAR VE TARIMSAL KREDİ PAKETLERİ

7. 6. 1. Vakıflar Bankası

Organik Tarım / Sera Kredisi

Tarımda üretim metodlarını modernleştirerek üretimin hava şartlarına bağımlılığını azaltmak, yılın değişik zamanlarında birçok sebze-meyve türünün kaliteli ve verimli bir şekilde üretimine imkan veren sera tarımı ile üretimde kimyasal girdi kullanmadan toprak ve su kaynakları ile havayı kirletmeden çevre, bitki, hayvan ve insan sağlığını korumak amacıyla geliştirilen bitkisel ürünlerin ekolojik metodlarla üretilmesini teşvik etmek ve üretilen bu ürünlerin ihracatını arttırmak amacı ile bu konuda üretim yapan üreticilerin desteklenerek finansman amacıyla kredi kullanılmaktadır.

Kapalı ve açık alanda seracılık ve organik tarım konusunda faaliyet gösteren tüm üreticiler bu krediden yararlanabilmektedir. Kısa vadeli İşletme ve tesis kredisi olarak YTL cinsinden kullanılmaktadır.

Açık alanda veya dış etkenlere bağlı kalmaksızın ısı, ışık, hava ve su gibi ekolojik koşulların kontrol altına alındığı, örtülü alanda yapılan üretim faaliyetleri ile ilgili olarak verilmektedir. Kredi iki temel amaç için kullanılmaktadır:

İşletme Kredisi: Altyapısı tamamlanmış alanlarda organik tarım ve sera üretimi yapan firmaların işletme ihtiyaçlarında kullanılmak üzere (tohum, fidan gübre, ilaç vb.) kullanılmaktadır.

Tesis Kredisi: Organik tarım ve sera üretimi yapmak üzere tarlası alınmış ve diğer yatırım tutarının (kapalı alan, ısıtma, sulama vb.) yüzde 50'sine kadar kredi kullanılmaktadır.

Kredinin Vadesi ve Ödeme Şekli

İşletme kredisi:

- En az 3 en fazla 12 ay vadeli olmak üzere

- Aylık taksit ödemeli,
- 3 ay ödemesiz aylık eşit taksit ödemeli,
- 3'er aylık dönemlerde eşit taksit ödemeli,

Tesis kredisi:

En az 3, en fazla 24 ay vadeli olmak üzere

Aylık taksit ödemeli,

3 ay ödemesiz aylık eşit taksit ödemeli,

3'er aylık dönemlerde eşit taksit ödemeli,

6 ay ödemesiz aylık eşit taksit ödemeli olarak kullanılabilir.

7. 6. 2. Akbank – Çiftçi Destek Paketi

Tarım Kredisi

- ❖ Tohum, gübre, ilaç, mazot alımlarının finansmanına yöneliktir.
- ❖ Yetiştirilen ürüne bağlı olarak 12 ay vade uygulanmaktadır.
- ❖ Vade sonunda anapara+faiz ödemesi yapılmaktadır.

Besicilik Kredisi

- ❖ Besicilerin yem, ilaç alımları ve bakım masraflarına yönelik kredi türüdür.
- ❖ 12 aya kadar vade yapılabilir.
- ❖ Vade sonunda anapara+faiz ödemesi yapılmaktadır.

Süt Besiciliği Kredisi

- ❖ Düzenli olarak kooperatiflere süt satışı gerçekleştiren işletmelerin veya çiftçilerin hayvan bakım giderlerinde kullanabilecekleri kredidir.
- ❖ 18 aya kadar vade yapılabilir.
- ❖ Aylık eşit taksitlerde geri ödeme yapılmaktadır.

Hayvan Alım Kredisi (Süt Besicilerine Özel)

- ❖ Süt besicilerinin büyükbaş hayvan alımlarında kullanabilecekleri bir kredidir.
- ❖ 12 aya kadar vade uygulanmaktadır.
- ❖ Aylık veya 3 aylık dönemlerde geri ödeme seçenekleri bulunmaktadır.

Traktör Kredisi

4 yıla kadar vade, aylık eşit taksit, dönem ödemeli (3-6-9-12 aylık) olarak uygulanmaktadır.

Sera Yatırım Kredisi

- Sera yapımına yöneliktir.
- 4 yıla kadar vade bulunmaktadır.
- Aylık eşit taksit veya dönem ödemeli (3-6-9-12 aylık) ödeme seçenekleri getirilmiştir.

Başvuru için gerekli evraklar

- Çiftçilik belgesi
- İkametgah senedi
- Kimlik fotokopisi
- Besicilik ile uğraşanlar için Hanifi kağıdı
- Tapu fotokopileri

7. 6. 3. Finansbank – Tarım Destek Paketi

Finansbank Tarım Destek Paketi aşağıdaki konu başlıkları altında kredi olanakları sunmaktadır.

- ❖ Sera Modernizasyon Kredisi
- ❖ Tarım Makinesi Kredisi
- ❖ Mahsul Destek Kredisi

Sera Modernizasyon Kredisi

100,000YTL'ye kadar yatırım kredisi taleplerinde, her yıl hasat dönemlerinde tek ödemeli veya 12 ay geri ödemesiz dönemler içeren kredi imkanları sunmaktadır.

48 aya varan vade ve 4 yıl sabit faiz garantisi ile eşit taksit veya esnek geri ödeme koşullarını nakit akışına göre müşteri belirleyebilecektir.

Ayrıca 100,000YTL üzeri yatırım kredisi taleplerine her yıl hasat dönemlerinde tek ödemeli veya 12 ay geri ödemesiz dönemler ve 48 aya kadar vade seçenekleri ile maksimum 4 yıl sabit faiz garantisi içeren eşit taksitli veya esnek geri ödeme imkanı ile alternatif sunulmaktadır.

Tarım Makinesi Kredisi

Birinci el yatırım kredisi taleplerinde, araçlar %75 oranında kredilendirilmektedir. Ayrıca her yıl hasat dönemlerinde tek ödemeli veya 12 ay geri ödemesiz dönemler ve 36 aya kadar vade seçenekleri içeren eşit taksitli veya esnek geri ödeme imkanı sunulmaktadır.

İkinci el araçlarda ise, araçlar %60 oranında kredilendirilmektedir. Ayrıca her yıl hasat dönemlerinde tek ödemeli veya 6 ay geri ödemesiz dönemler ve 36 aya kadar vade seçenekleri içeren eşit taksitli veya esnek geri ödeme imkanı sunulmaktadır.

Mahsul Destek Kredisi

Yatırım kredisi taleplerinde hasat dönemlerinde tek ödeme veya 12 aya kadar vade seçenekleri ile eşit taksitli veya esnek geri ödeme imkanı sunulmaktadır.

Teminat

- Gayrimenkul ipoteği
- İki çiftçi kefaleti
- En az 70 dönüm arazi

Limit

20. 000 YTL'ye kadar kefalet ile verilebilmektedir. ⁴

7. 6. 4. Halk Bankası

Seracılık Kredisi;

Krediden yararlanacaklar

Bu krediden KOBİ tanımı içerisinde yer alan, sera faaliyetinde bulunan ya da bulunacak, Çiftçilik Belgesi sahibi gerçek veya tüzel kişiler yararlanabilmektedir.

Kredinin kullanılışı

KOBİ tanımı içerisinde yer alan, seracılık faaliyetinde bulunan ya da bulunacak, seracıların sera yapım, onarım, ürünlerin paket ve ambalajlanması ile diğer işletme giderlerinin finansmanının sağlanması amacıyla tesis ve işletme kredisi şeklinde kullanılmaktadır.

Teminat

Kefalet, ipotek, ticari işletme rehni, mevduat rehni, hazine bonosu rehni, vb. teminatlar.

- Limit: 20 Bin YTL.
- Vade: 2 YIL
- BSMV: %5
- KKDF: Yok
- Komisyon: % 2⁵

7. 6. 5. İş Bankası

Küçük ve Orta Ölçekli Tarımsal İşletmeler Kredisi

---

⁴ Finansbank 2008. Finansbank Tarımsal Bankacılık Bölümü

⁵ Halkbank 2008 Halkbank Tarımsal Bankacılık Bölümü

Amaç

Ziraat Odalarına bağlı çiftçilerin, ekim-hasat zamanındaki finansman ihtiyaçlarının karşılanabilmesidir.

Hedef Kitlenin Kapsamı

Asgari 50 dekar tarımsal araziye sahip olan Ziraat Odaları üyesi çiftçiler

Kredinin Limiti

Azami 30. 000. -YTL

Kredi Türü

Tasfiye kayıtlı borçlu cari hesap (BCH) kredisi şeklinde kullanılacaktır.

Faiz Oranı ve Vade

Faiz oranı, spot kredi faiz oranına eşit olup vade sonuna kadar sabit kalacaktır.

Kredi azami 10 ay vadeli olarak kullanılacaktır.

Vade sonunda talep edilmesi durumunda, firma lehine azami 3 aylık yeni bir "Hasat Kredisi" kullandırımı toplam kredi vadesi 12 ayı geçmemek koşuluyla mümkün olabilecektir.

Teminat Türleri

- Kefalet
- İpotek, v. b.

Traktör Kredisi**Amaç**

Ziraat Odalarına bağlı çiftçilerin, 0 km ve 5 yaşına kadar ikinci el traktör alımındaki finansman ihtiyacının karşılanabilmesi.

Hedef Kitlenin Kapsamı

Ziraat Odaları üyesi çiftçiler.

Kredinin Limiti

0 Km traktörlerde, azami 60. 000. - YTL olarak kullanılan kredi tutarı, aracın teslim bedelinin %75'ini geçmeyecek şekilde belirlenmektedir.

İkinci el traktörlerde, azami 35. 000. -YTL olarak kullanılan kredi tutarı, aracın kasko bedelinin %75'ini geçmeyecek şekilde belirlenmektedir.

Kredi Türü

Aylık Taksit Ödemeli veya Esnek Geri Ödeme planlı olarak kullanılacaktır.

Faiz Oranı ve Vade

Faiz vade boyunca sabit kalmak kaydıyla, 1-36 ay arasında değişen vadelerde kullanabilirsiniz. Faiz oranları ile ilgili bilgi almak için lütfen size en yakın şubemize başvurunuz.

Teminat Türleri

- Kefalet
- İpotek, v. b. ⁶

7. 6. 6. Garanti Bankası

- ❖ Tarım Sektörüne Destek Kredileri
- ❖ Kısa Vadeli Üretim Finansmanı Kredileri
- ❖ Temlikli Ziraî Krediler
- ❖ Traktör ve Biçerdöver Kredileri
- ❖ Çiftçi Kredi Kartı
- ❖ TMO Makbuz Senedi Kredileri
- ❖ Sera Kredileri

---

⁶ İşbank 2008 İşbank Tarımsal Bankacılık bölümü

Kısa Vadeli Üretim Finansmanı Kredileri

Ürün ön finansmanını sağlayan kredi modelidir. Kredinin geri ödemesi, çiftçilerin nakit akış döngülerine uygun yapılandırılmıştır. Ürün hasat dönemlerinde ödeme olanağı sunan kredi, 9 aya kadar geri ödemesiz, toplamda 12 ay vadeli olarak kullanılabilir.

Kredi kullandırımı öncesinde ekilmiş olan ürünlerin Garanti Sigorta tarafından sigortalanması gerekmektedir.

Kısa Vadeli Üretim Finansmanında sahip olunan tarlanın ipoteği ya da kefalet teminat olarak alınabilmektedir.

Temlikli Zirai Krediler

Sözleşmeli tarımın finansmanı için yapılandırılmış olan çalışma; kooperatif, birlik, tarıma dayalı sanayi işletmesi ve tüccar firmalara yönelik olarak aralarında yaptıkları sözleşme gereğince üretim gerçekleştiren üreticilerin, üretim öncesinde ve esnasında ortaya çıkan ihtiyaçlarının finansmanı sağlanmak üzere geliştirilen kredi modelidir.

Kredi vadesi, üretilen ürünün hasat dönemine paralel olarak belirlenmektedir. Kredinin asli teminatını ise ana firma ile üretici arasındaki borç-alacak ilişkisinin bankaya temlik edilmesi oluşturmaktadır.

Traktör ve Biçerdöver Kredileri

Her marka traktör ve biçerdöver alımları için, 48 ay vadeye kadar, uygun faiz oranları ve ürün hasat tarihlerine paralel ödeme planlarını içeren uygun vade koşullarında kredi imkanları sağlanmaktadır.

Proforma faturanın %80'inin kredilendirilebildiği kredi, yalnızca yeni traktör veya biçerdöver alımları için geçerlidir.

Çiftçi Kredi Kartı

Ticari faaliyetlerde kullanılmak üzere çiftçiler 1,000 YTL limite kadar ticari kredi kartı talep edebilmektedir.

TMO Makbuz Senedi Kredileri

Toprak Mahsulleri Ofisi (TMO) depolarına bırakılacak hububatlar için düzenlenecek makbuz senetleri karşılığında üreticiler ve sanayiciler kredi kullanabilmektedir.

Makbuz senedi, ürünlerin mülkiyetini temsil eden , TMO tarafından nama düzenlenmiş, teminat olarak verilebilen,ciro edilebilen kıymetli evrak şeklinde olmalıdır.

Sera Kredileri

Tarım sektörünün finansmanını desteklemek amacıyla, sera yapımına yönelik yapılan yatırımların finansmanı desteklenmektedir.

Yatırımcılara tahsis edilecek kredi tutarı ibraz edilecek fizibilite raporu paralelinde belirlenmektedir. Sera kredisi, 36 aya kadar vadelerde YTL ya da DEK olarak ve 12 aya kadar vadelerle geri ödemesiz olarak kullanılabilir.

Başvurmak için gerekli evraklar;

- Çiftçilik belgesi
- Kimlik fotokopisi
- İmza beyannamesi
- Proforma fatura
- Üzerinde üretim gerçekleştirilen araziye ilişkin tapu belgesi*

*Minimum 30 dönüm tapulu veya 20 dönüm sulanabilir tarla veya örtülü tarım yapılması durumunda 3 dönüm ekim yapılan arazi sahibi olma koşulu aranmaktadır. ⁷

7. 6. 7. Denizbank Tarım Bankacılığı Kredileri

En geniş tarımsal destek paketi bulunan bankalardan biri olan Denizbank'ın finansman ürünlerini aşağıdaki şekilde sıralayabiliriz.

❖ Süt Hayvancılığı Kredisi

Kredi Koşulları

- Sığır yetiştiricileri birliklerinin en az altı aydır üyesi olmak ve denetimi altında bulunmak,
- Bir kooperatife süt teslim ediyor olmak,
- En az 10 baş sağmal ineğin bulunması,
- Sağmal inek başına en az 1 dekar arazinin bulunması,
- Faaliyette bulunduğu hayvancılık dalında yeterli bilgi ve en az iki yıllık deneyime sahip olmak,
- Veteriner hekim istihdam etmek veya Birliğin veterinerlik hizmetlerinden yararlanıyor olmak.

Başvuruda İstenen Belgeler

- Hayvan varlığını ve üyeliğini gösteren Sığır Yetiştiricileri Birliği belgesi,
- Başvuru sahibi ve kefillerinin tapu fotokopileri,
- Başvuru sahibi ve kefillerinin tapu takyidat araştırması,
- Krediyeye konu olan araziler aile bireylerine ait ise aile bireylerine ait tapu fotokopileri,
- Traktör ve taşıt ruhsat fotokopisi (varsa),
- Başvuru sahibi ve kefillerinin nüfus cüzdan fotokopileri,
- Başvuru sahibi ve kefillerinin imza sirküleri.

---

⁷ Garanti Bankası 2008 Garanti Bankası Tarımsal Bankacılık Bölümü

Arazi Alım Kredisi

Maksimum 48 ay vade ile ekspertiz değerinin yüzde 50'si kadar kredi kullandırabilmektedir.

Faiz oranı 1.39 olup 6 aylık, 3 aylık, aylık ve hasat dönemlerinde olmak üzere çeşitli vadeler uygulanabilmektedir.

Meyve Tesis Kredisi

Maksimum 48 ay vade ile, bankanın anlaşmalı olduğu yerlerden alınan fidanların fatura toplamının yüzde 70'i kredilendirilmektedir.

Faiz oranı 1.39

Ekipman Alım Kredisi

- Maksimum 48 ay vade ile fatura bedelinin yüzde 70'i kredilendirilmektedir.
- Ekipmanların kullanılmamış olması gerekmektedir.
- 3 aylık, 6 aylık ve hasat zamanı ödeme seçenekleri bulunmaktadır.

Besi Sığır Alım Kredisi

Süt sığırıcılığı koşulları geçerli olup, maksimum vade 12 aydır.

Süt Hayvancılığı Kredisi

3 ve 6 ay vadeli ödemelerde inek başına 650 YTL,

Ayda bir ödemelerde inek başına 900 YTL kredi kullandırılabilir.

Faiz : Aylık 1.77, 3 aylık 1.80, 6 aylık 1.85

Teminat

- İki kefil
- Krediyeye konu olan arazi aile bireyelerine ait ise aile bireyelerinin kefaleti

Tarımsal Yatırım Kredileri

- ❖ **Kredi Koşulları**

- Traktörde, yeni ve 2. el (0-6 yaş) traktörler kredi kapsamındadır.
- Traktörün KDV dahil fatura bedelinin %70'i finanse edilmektedir. (2. el araçlarda kasko bedelinin).
- Diğer tarım alet ve makinalarında ise KDV dahil fatura bedelinin %70'i finanse edilmektedir.

Başvuruda İstenen Belgeler

- Borçlunun Çiftçilik Belgesi
- Başvuru sahibi ve kefillerinin tapu fotokopileri
- Başvuru sahibi ve kefillerinin tapu takyidat araştırması
- Krediyeye konu olan araziler aile bireylerine ait ise aile bireylerine ait tapu fotokopileri
- Traktör ve taşıt ruhsat fotokopisi (varsa)
- Başvuru sahibi ve kefillerinin nüfus cüzdan fotokopileri
- Başvuru sahibi ve kefillerinin imza sirküleri

Ödeme Koşulları

Esnek Ödemeli Kredi: Kredi, esnek ödemeli olarak kullanılabilir. Taksit tutarları ve taksit tarihleri çiftçinin isteğine göre belirlenmektedir. (24 ay vadeli kredilerde ilk 12 aylık dönem içerisinde toplam kredi anapara ve faiz ödemesinin en az 1/2'sinin yapılması, 36 ay vadeli kredilerde ilk yıl 1/3'ünün ikinci yıl 2/3'ünün ödenmesi gerekmektedir.)

Eşit Ödemeli Kredi: Kredi; oniki ayda, altı ayda, üç ayda ve ayda bir eşit ödemeli olarak kullanılabilir.⁸

---

⁸ Denizbank 2008. Denizbank Tarımsal Bankacılık Bölümü

8. SONUÇ ve ÖNERİLER

Tarımsal faaliyetler insanlığın ilk iktisadi faaliyetleridir. Çünkü tarımsal faaliyetler insanın beslenme ve giyinme gibi acil ve diğer ihtiyaçlarından önce gelen fizyolojik ihtiyaçlarını karşılamaya yöneliktir. Bu bakımdan tarımsal faaliyetlerin insanlığın gelişiminde uzun zaman ilk sırayı tutması rastlantı değil, 'eşyanın tabiatı gereğidir'.

Avcılık ve toplayıcılık evresinden tarımsal faaliyetlere geçiş; toprağın işlenmesiyle birlikte ortak uygulamaların ortaya çıkışı ve ortak mülkiyet olgusu ile toprak mülkiyeti düzeninde değişimler; bireyci uygulamaların başlaması ve özel mülkiyetin ortaya çıkışı; endüstri devrimiyle birlikte tarımda modernizasyonun başlaması ve tarımda kooperatifleşme olgusu çok uzun bir zaman süresini kapsayan bu yolculuğun ana uğrak yerleridir.

Gerek ekonomi tarihi içinde, gerekse günümüzde tarım ekonomisi özgün bir bakış açısıyla incelenmek zorundadır. Nedenleri, tarım ekonomisinin doğasında saklıdır.

Tarım sektörünün genel yapısına bakıldığında; faaliyet döngüsü içerisinde yer alan maliyet unsurlarının finansal çözümlerine dönük ve nakit akışına paralel çözümler bulunmadığı görülmektedir. Bulunan finansal kaynakların ise yüksek maliyetli oluşu, sektör faaliyet döngüsünde yer alan unsurların bankacılık sektörü ile olan etkileşimlerinin zayıf olması sonucunu doğurmuştur. Buradan hareketle, tarım sektörünün bankacılık sektörü ile ilişkilerinin ve işbirliğinin geliştirilebilmesi amacıyla öncelikli olarak sektöre özel kredi, vade ve teminat yapısının belirlenmesinin gerekliliği ön plana çıkmaktadır. Bankacılık açısından, tarım sektöründe uygulanacak olan sağlıklı bir finansman modeli çerçevesinde; çok sayıda müşteri üzerinde aynı anda, teminat yapısı güçlü olan bir kredi ve bunun karşılığını teşkil edecek kaynağın bir arada bulunduğu bir yapı söz konusu olabilmektedir. Bunun yanı sıra, üretim esnasında oluşan nakit akışının üreticiden nihai tüketiciye gidene kadar geçen süre içerisinde zincir etkisinin sınırlarını iyi tanımlayıp tarım sektörünün bankacılık ilişkisini derinleştirebilmesi amacıyla bu sınırlara paralel yapılandırılmış modellere gidilmesi gerektiği ön plana çıkmaktadır.

Tarımın serbest piyasa ekonomisi koşullarına bırakılması ile birlikte çiftçilerce sahip olunan ve yönetilen kooperatiflerin önemi ön plana çıkmaktadır. Çünkü birbirinden habersiz

ve çok sayıda bulunan tarım işletmesi sayısı önemli bir dezavantajdır. Üstelik buna parçalı ve küçük arazi yapısı ile sermaye yetersizliği de eklendiğinde, çiftçilerin bu dezavantajlarını gidermek için çarelerinin birleşmek olduğu açıkça görülebilir. Üretici kooperatifleri aynı zamanda tarımın finansman ihtiyacını karşılama vazifesini de üstlenmek durumundadır. Bununla beraber Türkiye de uzun yıllardır söz konusu olan ve halen önemli bir ihtiyaç olan kooperatifler bankasının da kurulması tarıma önemli bir destek sağlayacaktır. Bugün tarımı geliştirmiş olan ülkelerin tamamı çözümü kooperatifleşmede ve bu alana kaynak sağlayan kooperatifler bankasının kurulmasıyla bulmuşlardır.

Çünkü tarımın serbest piyasa ekonomisine terk edilmesi ile birbirinden habersiz ve çok sayıda bulunan üretici diğer sektörlerle rekabet edemez durumdadır. Bu nedenle gerek kredi ve finansman ve gerekse diğer alanlarda birleşerek hareket etmelerinin önemi giderek artmaktadır.

Tarımsal ürünlerin genelde yıl içerisinde bir kez satılması nedeniyle tarım kesimi yıl içerisinde sürekli olmayan bir nakit yapısına sahiptir. Bu yüzden faiz oranlarının diğer sektörlerle göre düşük ve ödeme periyotlarının da daha uzun sürelerde olması gerekmektedir. Senede tek ödeme şekli çiftçiye uyan ve ödeme de zorlanmayacağı bir ödeme şeklidir. Bu nedenle spot krediler adı altında kullanılan kısa vadeli işletme kredileri kısa vadeli finansman ihtiyacını karşılamada uygun bir ürün olmaktadır.

KAYNAKÇA

1. Aras, G. 1996. Ticari Bankalarda Kredi Portföyünün Yönetimi, Sermaye Piyasası Kurulu
2. Şeker Bank 2008 Şeker Bank Tarımsal Bankacılık Bölümü
3. Berk, N. 1988. Bankacılıkta Kredi Pazarlama, Türkiye Bankalar Birliği Yayınları
4. Denizbank 2008 Denizbank Tarımsal Bankacılık Bölümü
5. Seval, B. 1990. Kredilendirme Süreci Ve Kredi Yönetimi, Muhasebe Enstitüsü Yayınları
6. Finans Bank,2008 Finans Bank Tarımsal Bankacılık Bölümü
7. Şakar, H. 2002. Bankalarda Kredilendirme Teknikleri, MİDA İnstitute
8. İş Bankası 2008 İş Bankası Tarımsal Bankacılık Bölümü
9. Karacan, A. 1991. Tarım işletmelerinin finansmanı ve tarımsal krediler
10. İnan, İ. H. 2006. Tarım Ekonomisi ve işletmeciliği
11. T. C. Ziraat Bankası 2008. Ziraat Bankası Tarımsal Bankacılık Bölümü
12. Güneş, E. 2004. Tarım İşletmelerinde Kredi Taleplerinin Doğrusal Programlama Yöntemiyle
13. Belirlenmesi (Kırşehir İli Merkez İlçesi Tarım İşletmeleri Araştırması) T. C. Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı Tarımsal Ekonomi Araştırma Enstitüsü, Yayın No:121
14. Akgünç, Ö. 2001. Kredi Taleplerinin Değerlendirilmesi

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

TÜRKİYE'DE TARIMA FİNANSMAN SAĞLAYAN KURULUŞLAR VE TARIMA KATKILARI

DUYGU TULGAR

NAMIK KEMAL ÜNİVERSİTESİ

FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

TARIM EKONOMİSİ ANA BİLİM DALI

Danışman: Yrd. Doç. Dr. Ertuğrul Recep ERBAY

2008

Jüri : Yrd. Doç. Dr. Ertuğrul Recep ERBAY

Yrd. Doç. Dr. Okan GAYTANCIOĞLU

Yrd. Doç. Dr. Murat DEVECİ

Araştırmanın amacı, Türkiye’de tarıma finansman sağlayan kuruluşların yapısal durumu ve üreticiye olan yeterliliğinin incelenmesidir. Türkiye’de tarım işletmelerinin sorunlarının büyük kısmını finansal sorunlar oluşturduğu için bu kesime hizmet veren kuruluşlarının yeterliliği ve hizmet anlayışları üreticiler ve Türkiye tarımı için çok önemlidir. Ekonomik yapıda süre gelen sorunlar ve aynı zamanda tarımsal işletmelerdeki yapısal sorunların devam etmesi sebebiyle, finans alanında yeterli gelişme sağlanamamıştır. Bu sorunların devam etmesi tarımsal kredi konusunda etkin organizasyonun oluşmasını da engellemiştir.

Tarım sektörünün önemli kredi kaynağı olan T. C. Ziraat Bankası’nın yeniden yapılandırılması ve günümüzde tarımın öneminin giderek artması özel sektör bankaları da tarıma yöneltmiştir. Tarıma yönelen özel sektör bankaları da tarıma yöneltmiştir. Tarıma yönelik kredi veren özel sektör bankaları da üreticiyi pek çok alanda değişen seçeneklerle kredi verir hale gelmiştir.

ANAHTAR KELİMELELER: Tarım, Finans, Kredi, Bankacılık.

Yıl: 2008 Sayfa:79

Yrd. Doç. Dr. E. Recep ERBAY Danışmanlığında Duygu TULGAR tarafından hazırlanan
“**TÜRKİYE’DE TARIMA FİNANSMAN SAĞLAYAN KURULUŞLAR VE TARIMA
KATKILARI**” başlıklı çalışma ...../...../2008 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından Tarım
Ekonomisi Anabilim Dalı’nda Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Jüri Başkanı: Yrd. Doç. Dr. Okan KAYTANCIOĞLU

Üye: Yrd. Doç. Dr. E. Recep ERBAY (Danışman)

Üye: Yrd. Doç. Dr. Murat DEVECİ

Yukarıdaki sonucu onaylarım

Prof. Dr. Orhan DAĞLIOĞLU

Enstitü Müdürü

ABSTRACT
AGRICULTURAL FINANCIAL ORGANIZATIONS AND THEIR ADEQUACY OF
FARMING

Supervisor: Asst. Prof. Dr. E. Recep ERBAY

Aim of this research is that survey structural of organization which finance agricultere in Turkey and their adequacy for manufacturer. Because of the main promlem of agriculture sector consist of the financel problem, service mentalite and adequance of organisation which provide service to this sector is necesary for productor and agricultere in turkey. adeqated devolopment has not provided because continun problem in economic structure and at the same time sturactical problem in agricultere company have continued . Also, it has blocked to set up active organization about agricultural loan.

Nowadays, Privete sector banks destine to farming because of increasing importance to Agriculture and also they have been affected to reorganization T. C Ziraat bank which is the important source for agricultural loan. Private sector banks have became to give loan to producer with immensely area and it can be changeable options.

KEY WORDS: Agriculture, Finance, Credit, Banking.

Year 2008, Page: 79

**T.C.
NAMIK KEMAL ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**TÜRKİYE'DE TARIMA FİNANSMAN SAĞLAYAN KURULUŞLAR
VE
TARIMA KATKILARI**

DUYGU TULGAR

TARIM EKONOMİSİ ANA BİLİM DALI

DANIŞMAN: YRD. DOÇ. DR. ERTUĞRUL RECEP ERBAY

TEKİRDAĞ-2008

TEŞEKKÜR

Tarım Ekonomisi Anabilim Dalında yüksek lisans öğrenimime başladığım günden itibaren büyük desteklerini gördüğüm Anabilim Dalı Başkanı Prof. Dr. İ. Hakkı İNAN 'a tez konumun seçiminden tezin son aşamasına kadar her türlü ilgi, bilgi ve desteğini esirgemeyen danışmanım Yrd. Doç. Dr. Ertuğrul Recep ERBAY'a her zaman bilgisinden yararlandığım Tarım Ekonomisi bölümünde görev yapan tüm öğretim elemanlarına teşekkür ederim.

Saygılarımla

Duygu TULGAR

**TÜRKİYE'DE TARIMA FİNANSMAN SAĞLAYAN
KURULUŞLAR ve TARIMA KATKILARI
Duygu TULGAR
YÜKSEK LİSANS TEZİ
TARIM EKONOMİSİ ANA BİLİM DALI
Danışman: Yrd. Doç. Dr. Ertuğrul Recep ERBAY
TEKİRDAĞ-2008**

İÇİNDEKİLER

1. GİRİŞ	1
2. MATERYAL VE METOT.....	7
2. 1. MATERYAL	7
2. 2. METOT.....	7
3. TARIMSAL ÜRETİM	8
3. 1. TARIMSAL ÜRETİMİN ÖZELLİKLERİ	8
3. 1. 1 Tarımda İş ve Aile Yaşantısının Bütünlüğü	8
3. 1. 2 Üretimin Doğal Koşullara Bağımlılığı	9
3. 1. 3 Risk ve Belirsizliklerin Çokluğu	9
3. 1. 4 Tarımda Kendine Yeterlilik.....	10
3. 1. 5 Tarımda Üretim Birimlerinin Küçük Olması	11
3. 1. 6 Üretimin Kesikliği ve İşbölümünün Güçlüğü.....	11
3. 1. 7 Tarımda Talep ve Arz Esnekliklerinin Düşüklüğü.....	12
3. 1. 8 Üretim ve Piyasa Kontrolünün Sınırlı Oluşu.....	13
3. 1. 9 Eğitim ve Gelir Düzeyinin Düşüklüğü	14
3. 2. TARIMDA KREDİ İHTİYACINI DOĞURAN NEDENLER	15
3. 2. 1. Küçük Aile İşletmelerinde Tasarrufun Zorluğu	15
3. 2. 2. Sermayenin Yavaş Devri	15
3. 2. 3. Değişen Pazar İstekleri ve Teknolojik Değişimler	15
3. 2. 4. Tarım Ürünleri Fiyatlarındaki Dalgalanmalar	16
3. 2. 5. Risk ve Belirsizliklerin Çokluğu	16
4. TARIMSAL KREDİLENDİRME SÜRECİ	17
4. 1. Kredilendirme Prensipleri	17
4. 1. 1. Kapasite	17
4. 1. 2. Sermaye	17
4. 1. 3. Karakter	18
4. 1. 4. Koşullar.....	18
4. 1. 5. Teminat.....	18
4. 2. Kredilendirme Sürecinin Aşamaları	18
4. 2. 1. Kredi Analizi	19
4. 2. 2. Kredilerin Yapılandırılması	20
4. 3. KREDİ YÖNETİMİ	21
4. 3. 1. Kredi Politikası	22
4. 3. 2. Kredi Onay Süreci	23
4. 3. 3. Kredilerin İzlenmesi	23
4. 3. 4. Kredilerin Yeniden Değerlendirilmesi	24
4. 4. TÜRKİYE'DE TARIMSAL KREDİLERİN GELİŞİMİ.....	25
4. 4. 1. Ziraat Bankasının Amaçları ve Faaliyet Konuları	28
5. TARIMA FİNANSMAN SAĞLAYAN KURULUŞLAR ve YAPILARI.....	30
5. 1. Şahıslar (Teşkilatlanmamış Kredi Kaynakları)	30
5. 2. Kredi Kurum ve Kuruluşları.....	31
5. 2. 1. Kamu Tarımsal Kredi Kuruluşları	32
5. 2. 2. Tarım Kredi Kooperatifleri.....	32
5. 2. 3. Özel Kredi Kurumları	33
5. 2. 4. Merkez Bankaları:	33
5. 3. Tarımsal Kredi ve Devlet	33
6. TARIM KESİMİNE YÖNELİK FİNANSAL VE ÜRÜNLER YAPILARI	35
6. 1. Kredi Çeşitleri;	35

6. 1. 1. Bireysel Çiftçi Kredileri	35
6. 1. 2. Projeli İşletme Kredileri	35
6.1. 2. 1. Projeye Dayalı Besicilik Kredileri:	35
6. 1. 2. 2. Projeye Dayalı Hayvancılık Kredileri.....	36
6. 1. 3 Tavukçuluk Kredileri.....	36
6. 1. 4. Arıcılık Kredileri	36
6. 1. 5. Su Ürünleri Kredileri	37
6. 1. 6. Bağcılık Kredileri	38
6. 1. 7. Yatırım Kredileri	39
6. 1. 8. Spot Tarımsal Kredi.....	39
6. 1. 9. Sabit Faizli Traktör Kredileri.....	39
6. 1. 10. Sözleşmeli Üretim Kredileri	40
6. 1. 11. Sübvansiyonlu Tarımsal Krediler	40
7. TARIMSAL KREDİ SAĞLAYAN BANKA VE ÜRÜNLER.....	47
7. 1. HAYVANSAL ÜRETİM	52
7. 2. Tarıma Dayalı İhtisas Organize Sanayi Bölgelerinde Hayvansal Üretim	54
7. 3. Su Ürünleri	55
7. 4. Tarım Alet Ekipman Kredileri.....	56
7. 5. Traktör	56
7. 6. Diğer Ticari Bankalar ve Tarımsal Kredi paketleri	57
7. 6. 1. Vakıflar Bankası	57
7. 6. 2. Akbank – Çiftçi Destek Paketi	58
7. 6. 3. Finansbank – Tarım Destek Paketi	59
7. 6. 4. Halk Bankası.....	61
7. 6. 5. İş Bankası.....	61
7. 6. 6. Garanti Bankası	63
7. 6. 7. Denizbank Tarım Bankacılığı Kredileri	66
8. SONUÇ ve ÖNERİLER	69
KAYNAKÇA	71